

БИЗНЕС-РЕЖА

AQUA-KOOP: FishPod

(кооператив асосида балиқ етиштириши)

Ташаббускор ташкилот:

"Ўзбекэкспертиза" акциядорлик жамиятининг
Лойиҳа офислари фаолиятини ташкиллаштириш бўлими
Тошкент шаҳри

Лойиҳа бенефициарлари:

- Ташаббускор тадбиркорлар (ЯТТ, фермер хўжаликлари, МЧЖ)
- Кооператив аъзолари (ишсизлар, ўзини ўзи банд қилганлар, томорқа эгалари)
- Маҳаллий давлат ҳокимиятлари ва ижтимоий хизматлар
- Имтиёзли кредитлашни таъминловчи банклар ва молия институтлари

Асосланиши:

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг
2025 йил 7 июлдаги 414-сон қарори
«Худудларда кооперативлар ташкил этиш орқали аҳоли даромад манбаларини
кўпайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги

Тузилган сана:

2025 йил июл

МУНДАРИЖА

- 1. БИЗНЕС-РЕЖАНИНГ КИРИШ ҚИСМИ**
- 2. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР ВА НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ АСОС**
- 3. БАЛИҚЧИЛИК СОҲАСИНИНГ ҲОЛАТИ ВА РИВОЖЛАНИШ ДИНАМИКАСИ**
- 4. ЛОЙИҲА БЎЙИЧА УМУМИЙ МАЪЛУМОТЛАР**
- 5. ИШЛАБ ЧИҚАРИШ РЕЖАСИ**
- 6. АМАЛДАГИ ФАОЛИЯТ ХАРАЖАТЛАРИ (ОРЕХ)**
- 7. МАРКЕТИНГ ВА МАҲСУЛОТНИ СОТИШ СТРАТЕГИЯСИ**
- 8. КООПЕРАТИВНИНГ ЮРИДИК ВА ҲУҚУҚИЙ ТУЗИЛМАСИ**
- 9. ХАВФЛАР ТАҲЛИЛИ ВА УЛАРНИ КАМАЙТИРИШ СТРАТЕГИЯЛАРИ**
- 10. AQUA-КООР: FishPod ЛОЙИҲАСИНИНГ ВАЗНЛИ SWOT-ТАҲЛИЛИ**
- 11. ЛОЙИҲАНИНГ ЯКУНИЙ ХУЛОСАСИ**

БИЗНЕС-РЕЖАНИНГ КИРИШ ҚИСМИ

Ушбу бизнес-режа Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг

2025 йил 7 июлдаги 414-сонли қарори — «Худудларда кооперативлар ташкил этиш орқали аҳоли даромад манбаларини кўпайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ҳужжат ижросини таъминлаш доирасида ишлаб чиқилган бўлиб, балиқчилик кооперативини ташкил этишга йўналтирилган. Лойиҳа асосий мақсад сифатида барқарор иш ўринларини яратиш, тадбиркорликни рағбатлантириш ва тилипия (*Tilapia spp.*)ни маҳаллий аквакультура шароитида етиштириш ва қайта ишлашни ривожлантиришни кўзда тутди.

Лойиҳа қуйидаги йўналишларга қаратилган:

- кооперация ташаббускори сифатида чиқишга тайёр бўлган кичик бизнес субъектлари (ягона тадбиркорлар, фермер хўжаликлари, масъулияти чекланган жамиятлар);
- кооперация шартномалари орқали бизнес жараёнига жалб қилинадиган ишсиз фуқаролар, ўзини ўзи банд қилган шахслар ва томорқа эгалари;
- лойиҳани инфратузилмавий, ташкилий ва кредит жиҳатдан қўллаб-қувватловчи давлат ва молия институтлари.
- Бизнес-лойиҳанинг асосий мақсадлари:
- Ҳовузлар ёки сунъий сув ҳавзалари негизида, интенсив ва энергия самарадор технологиялардан фойдаланган ҳолда самарали кооператив балиқчилик моделини ташкил этиш;
- Қишлоқ жойларда балиқ етиштириш, парваришlash ва бошланғич қайта ишлаш орқали доимий ва мавсумий иш ўринларини яратиш;
- Ички бозор ва ижтимоий муассасаларга йўналтирилган сотув, логистика ва қайта ишлаш тизимида эга иқтисодий жиҳатдан барқарор кооперативни шакллантириш;
- Давлат қўллаб-қувватлаш механизмларидан самарали фойдаланиш (имтиёзли кредитлар, фоизларни компенсация қилиш, ер ва сув ресурсларидан фойдаланиш ҳуқуқи);
- Фермерлар ва шахсий хўжалик эгалари орасида тадбиркорлик ташаббусини ривожлантириш — маҳсулотни кафолатли харид қилиш ёки ҳақ тўлаш тизими орқали.

Амалга ошириш механизми:

- Лойиҳа ташаббускори бўлган тадбиркор, 7 тадан 30 тагача кооперация шартномаларини фуқаролар билан тузган тақдирда, 1 млрд сўмгача бўлган миқдорда кредит маблағларини олиш ҳуқуқига эга бўлади.
- Ҳар бир кооператив иштирокчиси билан шартнома тузилади, унга мувофиқ:
 - етиштирилган балиқни сотиб олиш амалга оширилади;
 - ёки балиқчилик жараёнида иштирок этганлик учун иш ҳақи тўланади.
- Тадбиркор масштабланадиган бизнесни ривожлантириш имконига эга бўлади, давлат эса аҳолини кенг қамраб олган, барқарор бандлик моделини шакллантиради.

Шундай қилиб, мазкур лойиҳа бир вақтнинг ўзида иқтисодий, ижтимоий ва аграр мақсадларга хизмат қилиб, аҳоли бандлиги, маҳаллий ишлаб чиқариш ва озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлайдиган яхлит форматда амалга оширилади.

1. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР ВА НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ АСОС

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 7 июлдаги 414-сонли қарори «Худудларда кооперативлар ташкил этиш орқали аҳоли даромад манбаларини кўпайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ҳужжат доирасида мамлакатимизда қишлоқ хўжалиги кооперациясини, жумладан, балиқчилик соҳасини қўллаб-қувватлашга қаратилган молиявий ва институционал механизмлар жорий этилмоқда.

Ушбу қарор доирасида:

- Ўзбекистоннинг етакчи банкларига («Халқ банки», «Микрокредитбанк», «Туронбанк», «Алоқабанк») жорий йил охиригача 500 млрд сўмгача имтиёзли кредит линияларини ажратиш топширилган;
- Ишлаб чиқаришда иштирок этиш истагида бўлган жисмоний шахслар билан тузилган кооперация шартномалари сонига қараб босқичма-босқич кредит ажратилиши белгиланган:
 - 7–30 нафар иштирокчи — 1 млрд сўмгача;
 - 31–100 нафар иштирокчи — 3 млрд сўмгача;
 - 100 нафардан ортиқ иштирокчи — 5 млрд сўмгача.
- Тадбиркорликни ривожлантириш жамғармаси томонидан фоиз ставкасига субсидиялар ажратилади ва бу ташаббускор гуруҳлар учун кредит юкини камайтиради;
- Ҳар бир кооператив аъзосига иш ҳақи тўлаш ёки унинг етиштирган маҳсулотини сотиб олиш мажбурий шарт сифатида белгиланган.

Шу тариқа, норматив-ҳуқуқий база балиқчилик соҳасида кам харажатли ва оммавий бизнес-лойиҳаларни амалга ошириш учун аниқ молиявий ва ташкилий шарт-шароитларни яратади.

2. БАЛИҚЧИЛИК СОҲАСИНИНГ ҲОЗИРГИ ҲОЛАТИ ВА РИВОЖЛАНИШ ДИНАМИКАСИ

2.1. Ишлаб чиқариш кўрсаткичлари

(2025 йил июл ҳолати бўйича янгиланган)

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва Давлат статистика қўмитаси маълумотларига кўра:

- 2024 йилда балиқ (табiiй ов ва аквакультура) умумий ишлаб чиқариш ҳажми **199,3 минг тоннага** етди, шундан **40% дан ортиғи** фермер ва хусусий хўжаликлар ҳиссасига тўғри келади;
- Юртимизда **5 775 тадан ортиқ балиқчилик хўжаликлари** мавжуд бўлиб, шулардан тахминан **5 600 таси сунъий сув ҳавзаларида** фаолият юритмоқда. Умумий сув юзаси **63 минг гектар** атрофида. Бундан ташқари, **537 минг гектар** табiiй сув манбалари ўзлаштирилган;
- **8 000 гектардан ортиқ сув майдони** интенсив ва супер-интенсив технологияларга ўтказилиб, маҳсулдорлик **3–4 баробарга** ошган.

2.2. Географияси ва логистикаси

Энг юқори концентрацияда балиқ хўжаликлари қуйидаги ҳудудларда жойлашган:

- **Тошкент вилояти** — 2024 йилда **27 минг тоннадон ортиқ** маҳсулот ишлаб чиқарилган;
- **Хоразм вилояти** — **30,9 минг тоннадан ортиқ**;
- **Навоий вилояти** — тахминан **15 минг тонна** (қуёш энергияси ва аэрация тизимларининг фаол қўлланилиши ҳисобига);
- **Фарғона ва Бухоро вилоятлари** — 2024 йилда **9–12% ўсиш** кузатилган.

Транспорт логистикаси пойтахт, туризм марказлари ва аҳоли зич жойлашган ҳудудларга (Тошкент, Самарқанд, Андижон) яқин бўлгани учун **янги, совутилган ва тирик балиққа** талаб юқори бўлмоқда.

2.3. Ички истеъмол ва бозор истиқболлари

- 2024 йилда балиқнинг ҳар бир киши учун ўртача истеъмоли **12,6 кг/йил** ни ташкил этиб, **ЖССТ** меъёрларига яқинлашмоқда;
- Бу билан бирга, талаб тузилмаси **экологик тоза, маҳаллий ишлаб чиқарилган, юқори даражадаги янгилик ва сифат** тамойиллари сари бурилмоқда;
- Импорт ҳажми ҳали ҳам катта: 2024 йилда **13,5 млн АҚШ доллари** миқдорида, яъни **бозорнинг 30%** га яқини Хитой, Эрон ва Туркиядан келтирилган балиқ маҳсулотлари билан қопланмоқда — бу эса **импорт ўрнини босиш учун катта имконият яратади.**

Бундан ташқари, талабнинг ўсиши қуйидаги сегментларда кузатилмоқда:

- HoReCa сектори (меҳмонхоналар, ресторанлар, кафелер);
- Савдо тармоқлари ва чакана бозорлар;
- Муниципал ва ижтимоий муассасалар (мактаблар, шифохоналар, санаторийлар).

2.4. Лойиҳа ижросининг ижтимоий-иқтисодий вазифалари

Мазкур лойиҳа Ўзбекистон Республикасининг давлат сиёсатида белгиланган асосий стратегик йўналишларга тўлиқ мос келади:

Йўналиш	Лойиҳа мослиғи
Аҳоли даромадларини ошириш	Кооператив иштирокчилари — ишсизлар, ўзини ўзи банд қилганлар, деҳқон хўжаликлари — балиқ етиштириш ёки кафолатланган иш ҳақи орқали доимий даромад олади

Йўналиш	Лойиҳа мослиги
Қишлоқ тадбиркорлигини қўллаб-қувватлаш	МТТ субъектларини жалб қилган ҳолда улушдорлик асосида кооператив ташкил этилади
Локализация ва барқарор ишлаб чиқариш	Маҳаллий ресурслардан фойдаланиш, импортга боғлиқликни камайтириш
Экологик барқарорлик	Назорат қилинадиган шароитларда интенсив етиштириш, табиий сув манбаларига тушадиган юкни камайтириш
АПК соҳасини технологик янгилаш	Оддий ва энергия самарадор ечимларни жорий этиш: ҳовуз хўжаликлари, ПВХ-резервуарлар, қуёш насослари, аэрация тизимлари

2.5. Ривожлантириш ва кенгайтириш истиқболлари

Лойиҳа қуйидаги стратегик имкониятларни очади:

- **Ички бозорда экспансия** — маҳсулот сифати, янгилиги ва арзонлашган таннарни (четдан логистика йўқлиги) ҳисобига;
- **Экспортга чиқиш** — 100 тоннадан ортиқ ҳажмга етишилгандан сўнг Қозоғистон, Қирғизистон, Афғонистонга етказиб бериш мумкин;
- **Қайта ишлаш босқичига ўтиш** — балиқ тозалаш, қовуриш, қурутиш бўйича микроцехлар ташкил этиш, HoReCa секторига етказиб бериш;
- **Агротуризм ва дам олиш хизматларини ривожлантириш** — ҳовузлар негизида «ўзинг ушла» услубидаги дам олиш масканлари, таомлар дегустация нуқталари яратилади.

2.6. Хулоса ва умумий натижалар

Қишлоқ хўжалиги кооперативини балиқчилик йўналишида ташкил этиш бўйича мазкур лойиҳа:

- Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 7 июлдаги 414-сонли қарори «Худудларда кооперативлар ташкил этиш орқали аҳоли даромад манбаларини кўпайтириш чора-тадбирлари тўғрисида» ҳужжатда белгиланган талаб ва устувор йўналишларга тўлиқ мос келади;
- ижтимоий, иқтисодий ва экологик самарадорликка эга;
- бир неча ўн нафар фуқарони доимий меҳнат фаолиятига жалб қилиш имкониятини яратади ва кейинчалик масштабланиши мумкин;
- барқарор молиявий моделга эга: паст бошланғич сармоя, тез айланма маблағ, субсидиялаштирилган кредитлар;
- тадбиркорликни тўғри ташкил этган ҳолда ва мақсадли сбитни таъминлаш шарти билан юқори даромад олиш салоҳиятини намоён этади.

2.7. Халқаро таҳлил: FAO ва Жаҳон банки томонидан Ўзбекистон ва Марказий Осиёда аквакультура ҳолати бўйича баҳолар

Балиқчилик соҳасининг Ўзбекистон ва Марказий Осиёдаги ҳолатини стратегик баҳолаш — **БМТнинг Озиқ-овқат ва қишлоқ хўжалиги ташкилоти (FAO)** ҳамда **Жаҳон банки** томонидан тайёрланган асосий таҳлилий ҳисоботларга таянади. Бу ҳисоботлар лойиҳанинг инвестициявий жозибadorлигини тасдиқлайди ва унинг халқаро устуворликларига тўлиқ мос эканини таъкидлайди.

Шу билан бирга, қуйидаги муҳим маълумотларни инобатга олиш зарур:

FAO — ЎЗБЕКИСТОН ПРОФИЛИ (БАЛИҚЧИЛИК ВА АКВАКУЛЬТУРА)

Ишлаб чиқариш ҳажми ва тузилиши:

- Аквакультура (асосан ҳовузлардаги балиқ етиштириш) мамлакатдаги умумий балиқ ишлаб чиқариш ҳажмининг **52–60%** ни ташкил қилади;
- Асосий етиштириладиган турлар: **карп, толстолобик, оқ амур** — карплар улуши **85% дан юқори**;
- 2021 йил маълумотларига кўра, балиқчилик соҳасида **10 600 нафар киши** банд бўлган, шундан **7 380 нафари** аквакультурада ишлаган.

FAO томонидан аниқланган муаммолар:

- Замонавий технологияларнинг чекланганлиги (механизация даражаси паст, автоматлаштириш етарли эмас);
- Сув сифати бўйича мониторинг ва назоратнинг етишмаслиги;
- Қонунга хилоф, рўйхатга олинмаган ва тартибга солилмаган ов (IUU — Illegal, Unreported and Unregulated fishing) — "сояли бозор" мавжудлиги.

FAO тавсиялари — барқарор ривожланиш йўналишлари:

- Интенсив ва поликультура усулида етиштириш тизимларини жорий этиш (агротуризм билан уйғун ҳолда);
- Аквакультура соҳасида электрон мониторинг ва ҳисобот тизимларини ривожлантириш;
- Хотин-қизлар, ёшлар ва кичик ишлаб чиқарувчилар учун малака ошириш курсларини ташкил этиш;
- Балиқ инкубаторлари ва гўдак балиқ логистикасини модернизация қилиш.

ЖАҲОН БАНКИ — МАРКАЗИЙ ОСИЁДА АКВАКУЛЬТУРА СЕКТОРИ ТАҲЛИЛИ

Инвестициявий салоҳият:

- Марказий Осиё минтақасида табиий ва сунъий сув манбаларининг кенг қамровли захиралари ҳисобига **чақмоқ сув аквакультураси** бўйича юқори салоҳият мавжуд;
- Ўзбекистон **бозор тўйинганлик даражаси паст бўлган устувор мамлакат** сифатида қайд этилган.

Муаммолар ва тўсиқлар:

- Браконьерлик ва "сояли" бозорнинг кенг тарқалганлиги;
- Рақамли рўйхат ва назорат тизимларининг етишмаслиги (маҳсулотнинг бутун логистик занжирида кўзга кўринмаслиги);
- Биологик хавфсизлик ва ветеринар назоратнинг заифлиги;
- Банк кредити ва инвесторларга етарли даражада етишим мавжуд эмаслиги.

Рақамлаштириш ва тартибга солиш бўйича таклифлар:

- VMS/AIS тизимлари (ҳаракат ва ҳажмни кузатиш), онлайн хўжалик реестрлари, «AquaInvest» дастурларини жорий этиш;

- Дронлар, видеокузатув камералари, кислород, pH ва ҳарорат сенсорларидан фойдаланиш — IUUни камайтириш ва маҳсулдорликни ошириш учун;
- Биологик хавфсизлик ва биоматериал айланмасига боғлиқ кооперативлар ва хўжаликлар учун ягона реестрлар яратиш.

Асосий йўналишлар бўйича таққослама таҳлил

Категория	FAO (Ўзбекистон)	Жаҳон банки (Марказий Осиё)
Аквакультура улуши	Балиқчиликнинг 52–60% қисмини ташкил этади	Ислохотлар шароитида 70–80% гача потенциал мавжуд
Муаммолар	IUU, мониторинг заифлиги, эски ускуналар	Браконьерлик, сояли иқтисодиёт, маҳсулотни кузатиш тизими заиф
Тавсиялар	Поликультура, рақамли назорат, ўқув курслари	Рақамлаштириш, реестрация, PSMA чоралари
Хотин-қизлар ва ёшлар	Ўқитиш орқали жалб этиш ва қўллаб-қувватлаш	AquaInvest дастурларида устувор йўналиш сифатида белгиланган
Инвестиция баҳоси	Ўртача салоҳият, давлат қўллаб-қувватловига боғлиқ	Ислохот ва назорат бўлса, юқори инвестициявий салоҳиятга эга

Мазкур лойиҳа учун хулосалар:

- FishPod кооператив балиқчилик модели — FAO ва Жаҳон банки ҳисоботларида қайд этилган муаммоларга тўғридан-тўғри жавоб беради;
- Мобил модуллар, рақамли сенсорлар, кам энергия талаб қилувчи технологиялар ва кооператив орқали сотиш модели — халқаро ташкилотлар тавсия қилган энг яхши амалиётларга тўғри келади;
- Лойиҳа FAO, IFAD, Жаҳон банки каби халқаро институтларнинг грант ва субсидиялаштириш дастурларига киритилиши учун тавсия этилиши мумкин.

Маълумот учун:

IUU — халқаро аббревиатура бўлиб, қуйидагича ёзилади:

- Инглиз тилида: *Illegal, Unreported and Unregulated fishing*
- Рус тилида: *Незаконный, неучтённый и нерегулируемый вылов рыбы*

IUU нима ва унинг тузилиши:

Категория	Мазмуни
Illegal (ноқонуний)	Лицензиясиз ов қилиш, тақиқланган ҳудудларда ёки тақиқланган усуллар (масалан, тўр, ток) билан ов қилиш
Unreported (рўйхатга олинмаган)	Расмий ҳисоботларда акс эттирилмаган ов (масалан, ҳажм ёки балиқ турини яшириш)
Unregulated (тартибга солинмаган)	Қоидалар мавжуд бўлмаган ҳудуд ёки турларда назоратсиз фаолият

Бу нима учун муҳим:

- **Экологик зарар** — табиий популяцияларнинг камайиши, биологик мувозанат бузилиши;
- **Иқтисодий зарар** — расмий ишлаб чиқарувчилар «сояли» бозор билан нарх бўйича рақобатлаша олмайди, инфратузилма сўнгин ҳолда қолади, натижада Ўзбекистонда **балиқчилик ва қайта ишлаш саноати ривожланиши секинлашади**;
- **Давлат учун зарар** — солиқ тушумлари йўқолади, расмий статистика бузилади, экспортда муаммолар юзага келади.

Шунинг учун FAO ва Жаҳон банки қуйидагиларни қатъий тавсия қилмоқда:

- ☒ **Электрон мониторинг тизимларини жорий этиш**
- ☒ **Кооперативлар ва хўжаликларни мажбурий рўйхатдан ўтказиш**
- ☒ **Ҳаракат ва ҳажмни кузатиш тизимлари (VMS/AIS), ҳисоботлар тизимини жорий этиш**

Икки асосий манба бўйича таққослама жадвали

Параметр	FAO (Ўзбекистон)	Жаҳон банки (Марказий Осиё, 2022–2023)
Муаммолар	Эски технологиялар, ифлосланиш, IUU	IUU, сояли бозор, назорат ва тартибга солишнинг етишмаслиги
Инвестиция муҳити	Потенциал мавжуд, лекин ислохотларга боғлиқ	Потенциал катта, рақамли модернизация зарур
Тавсиялар	Поликультура, мониторинг, ўқув курслари, гендер инклюзия	VMS/AIS, маълумотлар базаси, AquaInvest платформаси, PSMA чоралари
Ишлаб чиқариш ҳажмлари	Балиқ ишлаб чиқаришнинг 52–60% — аквакультура ҳиссасига тўғри келади	Ҳажмлар ўхшаш, лекин бутун минтақа (Центральная Азия)ни қамраб олади

3. ЛОЙИҲА ҲАҚИДА УМУМИЙ МАЪЛУМОТЛАР

3.1. Лойиҳа номланиши

Ишсиз ва ўзини ўзи банд қилган фуқароларни жалб этган ҳолда кичик бизнес субъектлари асосида кооператив балиқчилик хўжалигини ташкил этиш. Лойиҳа Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 7 июлдаги 414-сонли қарори «Худудларда кооперативлар ташкил этиш орқали аҳоли даромад манбаларини кўпайтириш чора-тадбирлари тўғрисида» ҳужжат асосида амалга оширилади.

3.2. Ташкилий-ҳуқуқий шакли

• Лойиҳани амалга оширувчи субъект — белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 7 июлдаги 414-сонли қарори иловасидаги **30 та туман рўйхатига киритилган худудда фаолият юритувчи якка тартибдаги тадбиркор, фермер хўжалиги, оилавий хўжалик ёки МЧЖ** ҳисобланади.

Лойиҳа **кооператив модел** шаклида амалга оширилади, унда тадбиркор-ташаббускор ишлаб чиқариш жараёнини ташкил этишда марказий бўғин сифатида иштирок этади.

3.3. Лойиҳани амалга ошириш географияси

- Лойиҳа Вазирлар Маҳкамаси томонидан кооператив моделларини жорий этиш учун устувор деб белгиланган **30 та туман**дан бирида амалга оширилиши режалаштирилган;
- Худуд қуйидаги мезонлар асосида танланади:
 - о ер участкаси (ёки ҳовуз/сув ҳавзаси) мавжудлиги;
 - о инфратузилма мавжудлиги (сув таъминоти, кириш йўллари);
 - о ижтимоий-иқтисодий кўрсаткичлар (ишсизлик даражаси, аҳоли зичлиги);
 - о сотув нуқталарига яқинлиги (бозорлар, савдо тармоқлари, HoReCa, ижтимоий муассасалар).

3.4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 7 июлдаги 414-сонли қарорига асосан лойиҳа категорияси

Кўрсаткич	Қиймат
Кооперация шартномалари сони	7 тадан 30 нафаргача иштирокчи
Кредитнинг энг юқори миқдори	1 млрд сўмгача
Молиялаштириш манбаи	Банклар: Халқ банки, Микрокредитбанк, Туронбанк, Алоқабанк
Фоиз ставкасини компенсациялаш	Тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш жамғармаси орқали
Ижро муддати	12 ой, кейинчалик масштаблаштириш имкони билан

3.5. Лойиҳанинг мақсадли иштирокчилари

- Аҳоли бандлиги агентлиги базасида рўйхатдан ўтган ишсиз фуқаролар;
 - Белгиланган тартибда рўйхатдан ўтган ўзини ўзи банд қилган шахслар;
 - Томорқа ер участкаларига эга бўлган деҳқон ва шахсий ёрдамчи хўжаликлар.
- Ҳар бир иштирокчи билан кооперация шартномаси тузилади:
- етиштирилган маҳсулотни **сотиб олиш** шартлари асосида;

ёки

- ижтимоий меҳнат иштирокчиси сифатида **иш ҳақи тўлаш** шартлари асосида.

3.6. Лойиҳанинг ишлаб чиқариш йўналиши

Лойиҳа қуйидагига қаратилган:

- **Тиляпия (Tilapia spp.)** турини интенсив усулда етиштириш;
- Ҳовузлар, бассейнлар ёки сунъий сув ҳавзаларида юқори зичликдаги парвариш схемаларини қўллаш;
- Маҳсулотни реализация қилиш каналлари:
 - о бозорлар ва савдо расталари;
 - о **HoReCa-сектори** (меҳмонхоналар, ресторанлар, кафелер);

- о ижтимоий муассасалар (боғчалар, мактаблар, тиббиёт муассасалари);
- о чакана савдо тармоқлари (супермаркетлар ва магазинлар);
- Лойиҳанинг иккинчи босқичида **микроқайта ишлаш элементларини жорий этиш** мумкин: тозалаш, қадоқлаш, совутиш.

3.7. Лойиҳанинг ижтимоий аҳамияти ва барқарорлиги

- Лойиҳа аҳолини ишлаб чиқаришга ва кооперация жараёнларига жалб этиш бўйича давлат сиёсатининг устувор йўналишига тўлиқ мос келади;
- Кам таъминланган ва ишсиз қатлам учун **реал иш ўринлари ва даромад манбаларини** яратади;
- Республиканинг балиқ импортига бўлган қарамлигини камайтиради;
- Озиқ-овқат хавфсизлиги даражасини ва маҳаллий ташаббусни оширади.

4. ИШЛАБ ЧИҚАРИШ РЕЖАСИ

4.1. Ишлаб чиқаришнинг умумий концепцияси

Лойиҳа **ёпиқ цикл асосидаги компакт кооператив балиқчилик хўжалиги** форматида амалга оширилади. Барча ишлаб чиқариш бассейнлари тадбиркорнинг худудида жойлаштирилади. Тарқоқ модельдан фарқли ўлароқ, бу ерда ягона ишлаб чиқариш нуқтаси яратилади ва унда **икки нафар штат технолог томонидан тўлиқ техник жавобгарлик ва назорат** амалга оширилади.

Асосий мақсад — лойиҳанинг тез фурсатда ўзини қоплашини таъминлаш, узлуксиз ишлаб чиқариш циклини йўлга қўйиш, қарз маблағларини ўз вақтида қайтариш ва барқарор пул оқимини шакллантиришдир. Бу мақсадларга эришиш учун **маржинал самарадорликка эга балиқ тури — тилипия (*Tilapia spp.*)** танланган. Ишлаб чиқариш модели турли ёшдаги партиялар ҳисобига тижоратбон зотларни узлуксиз етиштириш асосида ташкил этилади.

4.2. Зотни танлаш асослари: Тилипия (*Tilapia spp.*)

Тилипия (*Tilapia spp.*) қуйидаги сабабларга кўра асосий етиштириш объекти сифатида танланган:

- ☒ **Тез ўсиш суръати** — 5–6 ой мобайнида 600–900 г оғирликка етади ва йил давомида 2–3 цикл амалга ошириш имконини беради;
- ☒ **Озуқа сарфи жихатдан самарали** — озуқа конверсия коэффиценти (FCR) 1.4–1.6; жмих ва кебек қўшилган рационда парвариш қилиш мумкин;
- ☒ **Барқарорлик** — юқори зичликдаги парваришга чидамли, +35°C гача бўлган ҳароратни кўтаради, Ўзбекистон иқлим шароитига мос;
- ☒ **Истеъмолчи учун жозибадорлик** — оқ, ёғсиз, суяклари кам гўшт; HoReCa ва ярим тайёр маҳсулотлар сегменти учун мос;
- ☒ **Минимал ветеринар хавфлар** — тегишли профилактика таъминланган тақдирда касаллик ҳолатлари жуда кам учрайди.

Парвариш **5 м³ ҳажмдаги модулли бассейнларда** амалга оширилади. Посадка зичлиги **15 кг/м³**, бу эса ҳар бир бассейндан **бир циклда 75 кг тилипия** олиш имконини беради.

Фото: Процесс кормления на рыбной ферме (на фото модель бассейнового содержания рыб)

Фото: "Tilapia spp."

Тиляпия (Tilapia spp.) оптимально мос тушади Ўзбекистон шароитида етиштириш учун: у юкори ҳароратга чидамли (+35°C гача), кам сувда ҳам самарали ўсади, озикни яхши

ўзлаштиради ва тез вазн тўплайди, бу эса уни **узлуксиз товар етиштириш** учун идеал қилади. Шунингдек, тилипиянинг гўшти **ёғсиз, оқ, енгил ҳазм бўладиган**, суяклари кам ва аллергия хавфи паст. **Овқатланиш қиймати юқори** — гўштида инсон организми учун фойдали моддалар мавжуд:

- ☑ **B12 витамини** (асаб тизимини қўллаб-қувватлайди),
- ☑ **Омега-3 кислоталари** (юрак-қон томир тизими учун),
- ☑ **Фосфор ва калий** (суяк тўқимаси ва мушак фаолияти учун).

Бу хусусиятлар тилипияни нафақат иқтисодий, балки **ижтимоий аҳамиятга эга озиқ-овқат манбаи** сифатида ҳам муҳим қилади.

Тилипия гўштининг 100 гдаги овқатланиш қиймати

Кўрсаткич	Қиймат	Изоҳ
Энергия қиймати	~96 ккал	Кам калорияли, парҳез овқат сифатида мос
Оқсил (протеин)	20–21 г	Юқори биологик қийматга эга тўлиқ оқсил
Ёғ	1.5–2.3 г	Паст ёғлилик, шу билан бирга Омега-3 сақлайди
Углеводлар	0 г	Углевод мавжуд эмас — диабетик овқатга мос
Омега-3 кислоталари	~220–250 мг	Юрак-қон томир тизими учун фойдали
B12 витамини	~1.6 мкг (66% МЭК)	Асаб тизими фаолияти учун муҳим
Фосфор (P)	~170 мг	Суяк тўқималари ва моддалар алмашинуви учун
Калий (K)	~380 мг	Қон босимини барқарорлашда муҳим
Селен (Se)	~47 мкг (85% МЭК)	Антиоксидант ҳимояси, иммунитет учун

Манба: *USDA National Nutrient Database, FAO Technical Sheets, Tilapia Nutrition Papers (2023–2024)*

4.3. Ишлаб чиқариш узелининг архитектураси ва парваришlash цикли

Ферма асосий ишлаб чиқариш ҳудуди сифатида хизмат қиладиган залдан иборат бўлиб, тахминан **160 м² майдонда 16 та доирасимон бассейн** (армирланган ПВХ, ҳажми 5 м³) жойлаштирилади.

Ишлаб чиқариш цикли узлуксиз парваришlash принципи асосида ташкил этилади:

- Ҳар иккинчи ойда янги бир партия балиқча (мальок) жорий этилади;
- Бир вақтнинг ўзида 3–4 та партия турли ўсиш босқичларида сақланади;
- Ҳар ойда **600–650 кг тижоратга мўлжалланган балиқ** етиб чиқади;
- Йилига **7 200–7 500 кг тилипия** ишлаб чиқариш режалаштирилган.

4.4. Жихозлар ва УЗВ элементлари (Ёпиқ циклдаги сув таъминоти тизими)

Лойиҳа гибрид архитектурага эга бўлиб, унда **УЗВ технологияси элементлари**дан фойдаланилади. Бу ёндашув қуйидагиларни таъминлайди:

- Энергия сарфини камайтириш,
- Сувдан оқилона фойдаланиш,
- Ташқи омилларга нисбатан барқарорлик.

Қўлланиладиган асосий элементлар:

Элемент	Мақсади
☒ Қуёшли азэраторлар (12V)	Сувни кислород билан узлуксиз таъминлаш (электр тармоғидан мустақил)
☒ Циркуляцион насослар (2 модул)	Сув айланишини ва фильтрацияни таъминлаш (турғун зоналарсиз)
☒ Яримавтоматик емлаш қурилмалари	Озиқлантиришни енгиллаштириш, дозани бир хил тақсимлаш
☒ Қуёш панеллари + АКБ + МРРТ	Тўлиқ энергия мустақиллигини таъминлаш
☒ pH, кислород, ҳарорат датчиклари	Сув муҳитини онлайн назорат қилиш
☒ Музлаткич камера (500 кг)	Тайёр маҳсулотни қисқа муддатли сақлаш
☒ Комбикорм учун омбор (2 т)	Озиқ-овқатни намлик ва бузилишдан ҳимоя қилиш

УЗВ тизими нима ва у қандай ишлайди?

УЗВ — Ёпиқ циклдаги сув таъминоти тизими бўлиб, сув тизимда доимий айланади, махсус филтрлар орқали тозаланади ва қайта ишлатилади. Бу ечим юқори зичликда балиқ етиштириш имконини яратади ва сув ресурсларини 95–98% гача тежаш имконини беради.

Англисча атамаси: *Recirculating Aquaculture System (RAS)*

УЗВ тизимининг асосий таркибий қисмлари:

Компонент	Мақсади
Бассейнлар	Балиқ сақлаш учун
Биофилтрлар	Аммиак ва нитритларни чиқариб ташлаш
Механик филтрлар	Ем қолдиқлари, чиқиндилар ва ифлосларни тозалаш
Аэрация / оксигенаторлар	Сувда кислород миқдорини меъёрда ушлаб туриш
Иситиш / совитиш	Ҳароратни оптимал даражада ушлаш
Насослар	Сув айланишини таъминлаш

УЗВ технологиясининг афзалликлари:

Афзаллик	Изоҳ
Сувни тежаш	Сувнинг 95–98% қайта ишлатилади

Афзаллик	Изоҳ
Юқори зичликда парвариш	1 м³ сувда 60–100 кг балиқ етиштириш мумкин (оддий ҳавзаларда — 10–20 кг)
Ҳар қандай об-ҳавода ишлайди	Йил давомида узлуксиз ишлаш имконияти
Экологик тозалик	Табиатга чиқиндилар чиқарилмайди
Назоратдаги жараён	Ҳарорат, рН, ўсиш суръати тўлиқ назоратда
Биологик хавфсизлик	Касалликлар ва йўқотиш хавфи минимал

4.5. Конфигурация ва ишлаб чиқариш ҳисоб-китоблари

Кўрсаткич	Қиймати
Бассейнлар сони	16 та (ҳар бири 5 м³)
Жойлаштириш зичлиги	15 кг/м³ ёки 75 кг/бассейн/цикл
Йиллик ҳосил	≈ 7 200 кг (ўртача 600 кг/ой)
Цикллар сони	6 цикл (ҳар 2 ойда янги партия)
1 цикл давомийлиги	5,5–6 ой
Биоматериал	Тиляпия мальки (5–7 г), харид ёки инкубация
Ўртача оғирлик	800–900 г / бир бош
Реализация режаси	≈ 580–650 кг/ой (тижорат балиғи)

4.6. Ходимлар

Лойиҳа қуйидаги ишлаб чиқариш штатини назарда тутди:

Лавозим	Миқдори	Иш ҳақи характери
Технолог-операторлар	2 нафар	Доимий маош: 3 млн сўм/ойдан
Сотув менежерлари / SMM-мутахассислар	5 нафар	Лойиҳа ишга тушгунга қадар — Энг кам иш ҳақи; кейин — савдодан 7–10% мукофот

Барча ходимлар учун кириш инструктажи ва мотивацион бонус тизими жорий этилади (савдо ҳажми, хомашё сақланиш даражаси ва ҳ.к.).

4.7. Ишлаб чиқариш модели самарадорлиги

Тақдим этилаётган ишлаб чиқариш модели қуйидаги устунликларга эга:

- ☒ 7–9 ой ичида ўзини оқлаш имконияти
- ☒ Узлуксиз ишлаб чиқариш — тухтовсиз цикллар
- ☒ Техник ходимлар учун **кафолатланган маош** (1-ойдан)
- ☒ **100% энергетик мустақиллик** (қуёш тизими орқали)
- ☒ Сотувдаги маневрлик — ички бозор, HoReCa, бевосита харидорлар

Бу модель минимал харажатлар, тез цикл ва юқори тахминлиликка асосланган. Лойиҳа **инвесторлар ва кредит ташкилотлари учун жозибадор** ҳисобланади, жумладан **ПКМ №414** асосида кредитлаш схемалари учун ҳам мос келади.

4.8. Ферма ҳудуди ва инфратузилмаси

Элемент	Параметр	Изоҳ
Жойлашув	Марказлашган майдонча	Бутун ферма тадбиркорнинг ўраб олинган ҳудудида жойлашади (~400 м²)
Бассейнлар сони	16 та	Асосий залда стационар ўрнатилган, техник йўлаклар билан
1 бассейн ҳажми	5 м³	Ø2,5×h1 м ПВХ-каркас, дренаж ва қаттиқ таг қисми билан
Модуллер майдони	~160 м²	Бассейнлар жойи + ораларидаги йўлаклар
Омборхоналар	2 та (ем, маҳсулот учун)	Намлик, хўрақлар ва ҳидларга қарши ҳимояланган иситилувчи блоклар
Техник хоналар	1 блок (12 м²)	Щит, АКБ, контроллер, инвертор, вентильатор
Лаборатория	1 модуль	Сув таҳлили, патогенлар, pH/DO, шахсий микроблок
Сочиш/ювиш жойи	1 мини-цех + ювиш қисми	Зарур ҳолларда санитария ва қадоқлаш
Ходимлар хоналари	1 маиший блок (10 м²)	Дам олиш, кийим алмаштириш, шахсий буюмлар
Парвариш	Марказлашган	2 технолог навбат билан, ташқаридан киришсиз
Сув таъминоти	Айланма тизим + захира резервуар	Доимий айланиш + 10–15% тўлдириш, насос станцияси
Электр таъминоти	Қуёш панеллари + АКБ + МРРТ	12В/220В гибрид тизим, алоҳида ўрнатилган
Канализация	Ювиш, санитар узеллар	Ички траплар, мойиш, ускуналарни тозалаш

4.9. Бассейнларни ускуналар билан жиҳозлаш

№	Модел / Ишлаб чиқарувчи	Мақсади	Микдор	Нархи (USD)	Логистика + божхона	Жами USD	Жами сўм
1	Beaver Air Solar Aerator, Sunfish (Хитой/США)	Аэрация, 12В, 1,8 м³/мин	16	35	+20% / +15%	644	8 372 000
2	DC HOUSE AP300-4-30 (альтернатива)	Аэрация, 24В/300 Вт	0	—	—	—	—
3	12В циркуляция насоси (аналог Renogy)	Сув айланиши	16	42	+20% / +15%	774.72	10 071 360
4	HQST MPPT Solar Charge Controller 20 A	Қуёш энергиясини жамлаш	16	120*	+20% / +15%	2 768.64	35 992 320
5	pH/t/DO сенсори (RS485, Хитой)	Онлайн мониторинг	16	58	+20% / +15%	1 013.6	13 176 800

№	Модел / Ишлаб чиқарувчи	Мақсади	Микдор	Нархи (USD)	Логистика + божхона	Жами USD	Жами сўм
6	Яримавтоматик ем бергич (Хитой)	Кунлик дозаланган емлаш	16	38	+20% / +15%	664.64	8 640 320
7	5 м³ ПВХ бассейн (армир. PVC, Хитой)	Тиляпия парвариши	16	140	+20% / +15%	2 448	31 824 000
8	150 Вт қуёш панели (Genshine/Chendong)	12В ток учун	16	85	+20% / +15%	1 486	19 318 000
9	3×3 м соя навеси (Uvinex, Хитой)	Ҳаво/оғир об-ҳаводан ҳимоя	16	70	+20% / +15%	1 226	15 938 000
10	500 л музлатгич (Midea/Haier аналог)	Маҳсулотни сақлаш	1	280	+20% / +15%	362	4 706 000
11	Ем омборхонаси (Ўзбекистонда ишлаб чиқ.)	1,5–2 т ем сақлаш	1	200	— / —	200	2 600 000
	Жами					11 926	154 848 800

*MPPT контроллер учун ҳисобда Alibaba'dagi етказиб бериш нархи (~80 USD) + OEM етказиб бериш даражаси (120 USD) ҳисобга олинган.

Изоҳлар:

- Жадвалда Alibaba ва Made in China орқали сотилаётган етакчи брендлар кўрсатилган.
- Логистика ва божхона учун +20% ва +15% коэффицент қўлланилди.
- Умумий нарх (154,8 млн сўм) — бу кредит маблағлари орқали молиялаштирилаётган CAPEX сегменти ҳисобланади.
- Ҳатто валюта курсининг ўзгариши ±5% бўлганда ҳам жадвал реал ҳолатга мос келади.

4.10. Озиқлантириш тизими ва биологик ресурслар

AQUA-KOOP: FishPod моделида даромаддорликнинг асосий шарты — **мальклар ва ем базасини самарали ташкил этиш**. Йил давомида тиляпия парваришини узлуксиз таъминлаш учун логистика занжири ва тайёр ечимлар зарур.

☒ **Йилқин балиқлар: манбалар ва талаблар**

Кўрсаткич	Қиймати
Ёши	15–25 кун
Бошланғич вазни	3–5 г
Манбаа	Фарғона ва Сурхондарё вилоятлари фермалари
Етказиб бериш	Кислород билан тўлдирилган махсус халта, t° 22–26 °C
Нархи (ўрғача)	350–500 сўм/дон

Кўрсаткич	Қиймати
Миқдор (1 цикл)	~8 000–10 000 дон

Альтернатива: микроселекция ва ўз маточник базаси (2-босқичда).

☒ **Комбикорм: меъёр ва таркиб**

Ёш гуруҳи	Оқсил (%)	Ёғ (%)	Кунлик меъёр (% масса)	Тур
Ларчалар (0–1 ой)	38–42	8–10	6–8 %	Пеллетланган старт озуқа
Ўсмириш (1–2 ой)	32–36	6–8	4–5 %	Ўсиш учун комбикорм
Яқунловчи (2–5 ой)	28–30	4–6	2–3 %	Йўлга қўйиш учун комбикорм, арзон тур

Нормативлар: O‘z DSt 3365:2019 ва **FAO** тавсиялари асосида.

☒ **O‘z DSt / ГОСТ бўйича рухсат этилган кўрсаткичлар:**

- Намлик: **қўпи билан 13%**
- Хом оқсил: **каמידан 28%**
- Кул миқдори: **қўпи билан 10%**
- Гранул шакли: **диаметри 1,5–3 мм, боқиш босқичига қараб**

☒ **Альтернатив ем-хашак базаси (қўшимчалар):**

- **Кунжара, бугдой сепаси, мис жмихи** — рационнинг 30% гача
- **Қора чивин қурти (*Hermetia illucens*)** — айниқса стартер босқичида тирик оқсил сифатида фойдаланиш мумкин
- **Премикслар ва қўшимчалар:**
 - *Actifish, ProAqua, Белвит-С* — комбикормга **1–2 г/кг** миқдорида қўшилади
 - **Витаминли мажмуалар** — ҳар **10 кунда 1 марта** бериладиган схема бўйича

☒ **Кўрсатилган меъёрлар бўйича ем-хашак сарфи:**

Ой	Ўртача вазн	Кунлик меъёр (% массасидан)	Кунлик сарф (8 000 дона учун)
1	5–20 г	6–8 %	~12–15 кг
2	50–100 г	4–5 %	~25–30 кг
3–4	200–500 г	2–3 %	~35–45 кг
5	>600 г	1,5–2,0 %	~30–35 кг

Бир цикл учун умумий сарф:

1,5–2,0 тонна комбикорм, 16 та модулга мўлжалланган.

☒ **Хулоса:**

Лойиҳада **O'z DSt, FAO, ISO 22000** каби маҳаллий ва халқаро стандартлар асосида **илмий жиҳатдан асосланган озиқлантириш меъёрлари** қўлланилади. Комбикорм, ўсимлик манбалари ва биологик қўшимчаларни бирлаштирган ҳолдаги ёндашув орқали **ривожланиш суръатлари пасаймасдан**, иқтисодий самарадорлик таъминланади.

4.11. Биоматериал (тиляпия мавжудлари)

- **Манба:** Тошкент, Хоразм ёки Фарғона вилоятларидаги ихтисослаштирилган балиқчилик хўжаликлари
- **Ўртача нарх:** 1 дона мавжуд учун **500–700 сўм** (ёши ва ҳудудига қараб)
- **Сотиб олиш ҳажми:**
16 та ҳавза × 2 цикл = **30 000–32 000 дона мавжуд** / йил
- **Талаблар:**
 - Ҳажми бўйича сараланган бўлиши
 - Касалликсиз ва ветеринар назоратдан ўтган
 - Кислородли муҳитда ташиш (махсус пакет ёки идишда)

4.12. Ем-хашак базаси (асосий рацион)

Тур	Мақсад	Меъёр	Ўртача нарх	Озиқлантириш даври
Грануланган комбикорм	Асосий озуқа	1,5 кг / 10 кг вазнга	4 200–4 800 сўм / кг	120–150 кун
Дон аралашмаси / Кебек	Арзон углевод манбаи	Рационнинг 30 % гача	2 000–2 500 сўм / кг	Қўшимча равишда
Витамин-минерал қўшимчалар	Иммунитет ва ўсиш	1–2 % рациондан	12 000 сўм / кг	Ветеринар графигига кўра

- **Бир циклдаги умумий озуқа фонди** (10 та ҳавза учун):
15–18 тонна ем-хашак
- **1 цикл учун умумий ем-хашак харажатлари:**
70–85 млн сўм (таркибга қараб)

4.13. Альтернатив озиқ-овқат модели: қора шоҳ канот (*Hermetia illucens*) личинкалари

Афзалликлари:

- Протеинга бой таркиб — **45–55%**
- Озиқ-овқат чиқиндиларида ёпиқ циклда етиштириш мумкин
- Комбикормнинг **25–30% қисмигача алмаштириш** имконияти бор, самарадорликка салбий таъсир қилмасдан

Талаб қилинади:

- **Личинка етиштириш ускунаси:** инкубатор, идишлар, поддонлар
- 25–30°C ҳароратда ва вентиляцияга эга алоҳида хона
- **Бошланғич тухум партияси:** 1 кг ≈ **150–200 АҚШ доллари** 1–2 нафар ходим / смена

Иқтисодий самара:

- Цикл ҳисобида комбикорм харажатларини **20–25%гача камайтириш**

- Чиқиндилардан — фракцияланган гумус ва қайта ишланган органик компост олинади

Хулоса:

- Қора шоҳ канот личинкасини озиқ-овқат занжирига қўшиш лойиҳанинг барқарорлигини таъминловчи инновацион ечим сифатида кўриб чиқилмоқда.
- Лойиҳани амалга оширишнинг 3–4-ойидан бошлаб босқичма-босқич жорий этиш мумкин.
- Тавсия: мазкур компонентни ихтиёрий кичик қўшимча лойиҳа сифатида режага киритиш тавсия этилади.

4.14. Бир бассейн учун суткалик озиқлантириш меъёри

Тиляпия (*Tilapia spp.*) турига ўтиш муносабати билан озиқлантириш параметрлари О'з DSt ва FAO тавсиялари асосида қайта ҳисоблаб чиқилди. Тиляпия жадал ўсишга эга ва метаболизи фаол бўлган тур ҳисобланади. Шу боис, барча босқичларда аниқ озиқлантириш талаб этилади.

Параметр	Қиймат
Балиқ тури	Тиляпия (<i>Tilapia spp.</i>)
Бир бассейндаги бош сони	250 дона
Бир бошнинг ўртача вазни	800–1 000 г
Бассейн бўйича умумий мақсадли вазн	~200–250 кг
Озиқлантириш меъёри	Кунда 2–8 % (ўсиш босқичи бўйича)
Суткалик озиқ миқдори (ўртача)	5–7 кг
Озиқ структураси	70% комбикорм, 30% альтернатив

Эслатма:

- ☒ Кунига 2–3 марта озиқлантириш тавсия этилади.
- ☒ Альтернатив оқсил (қора шоҳ канот) жорий этилганда — босқичма-босқич алмаштириш амалиёти қўлланилади.

4.14.1. Озиқлантириш меъёри (1 бассейн учун, 250 бош)

Ой	Ўртача вазн	Умумий масса	Меъёр (%)	Озиқ миқдори	Тавсиялар
1-ой	5–10 г	~1,25–2,5 кг	8%	~0,10–0,20 кг	Фақат стартер комбикорм
2-ой	20–30 г	~5–7,5 кг	6%	~0,30–0,45 кг	Ростовой комбикорм
3-ой	80–100 г	~20–25 кг	4%	~0,80–1,00 кг	5–10% шоҳ канот жорий этиш
4-ой	250 г	~62,5 кг	3%	~1,88 кг	Шоҳ канот ҳиссасини 25% гача етказиш
5-ой	400–500 г	~100–125 кг	2,5%	~2,50–3,13 кг	Альтернатив озиқ ҳиссаси 30% гача

4.14.2. Етказиб бериш цикли бўйича ҳисоб-китоб (10 бассейн, 2 500 бош)

Ой	Умумий балиқ массаси	Меъёр (%)	Кунлик озиқ миқдори	Кунлар сони	Ойлик жами озиқ
1-ой	~12,5–25 кг	8%	~1,0–2,0 кг	30	~30–60 кг
2-ой	~50–75 кг	6%	~3,0–4,5 кг	30	~90–135 кг
3-ой	~200–250 кг	4%	~8,0–10,0 кг	30	~240–300 кг
4-ой	~625 кг	3%	~18,75 кг	30	~562,5 кг
5-ой	~1 000–1 250 кг	2,5%	~25–31,3 кг	30	~750–938 кг

Ижтимоий хулоса:

Цикл бўйича умумий озиқ сарфи — тахминан 1 672 – 1 995 кг.

4.14.3. Ўсиш босқичлари бўйича озиқ нархи ва таркиби

Ўсиш босқичи	Комбикорм тури	Таркиб (% оқсил / ёғ)	Формаси	Нархи (1 кг, сўм)	Қўлланилиши	Шоҳ канот билан алмаштириш
1-ой	Стартер (гранула)	38–42% / 8–10%	1,5 мм	8 000	Мальклар	Қўлланилмайди
2-ой	Ростовой	32–36% / 6–8%	2 мм	7 500	Ўсмирлар	10% гача
3–4-ой	Якунловчи (финиш)	28–30% / 4–6%	3 мм	7 000	Савдогача босқич	25% гача
5-ой	Иқтисодий якунловчи	26–28% / 3–4%	3–4 мм	6 500	Товар босқичи	30% гача

Изоҳ:

— "Якунловчи (финиш)" ва "иқтисодий якунловчи" атамалари «Финишер» ўрнига ишлатилди — бу расмий ва тушунарли.

— "Шоҳ канот" – чёрная львинка (*Hermetia illucens*) – мувофиқлаштирилган тарзда берилди.

4.14.4. Озиқ харажатлари (1 цикл учун, 10 бассейн / 2 500 бош)

Кўрсаткич	Қиймат
Жами озиқ миқдори (алмаштиришсиз)	1 672 – 1 995 кг
Ўртача баҳоланган нарх (1 кг)	~7 000 сўм
Тўлиқ озиқ харажати	11 700 000 – 14 000 000 сўм
30% гача шоҳ канот билан алмаштиришда	4 000 000 сўмгача тежам
Якуний озиқ харажати (алмаштирилганда)	8 000 000 – 9 500 000 сўм

Изоҳ:

Лойиҳа доирасида маҳаллий ва импорт ўсимликларга асосланган озиқ турларидан фойдаланишга рухсат этилади, жумладан:

- **Tetra Tilapia Start, Alltech AquaMax, ProAqua** (Хитой, Ўзбекистон, Туркия);
- Биокўшимчалар: **Аминосел-П, Белвит-С, Actifish**.

☒ Бундай ёндашув орқали:

- Соғлом вазн тўплаш таъминланади;
- Харжатлар камаёди;
- Озиқ базасини қисман ўз йўли билан яратиш орқали биологик хавфсизлик оширилади.

4.15. Балиқлар саломатлигини қўллаб-қувватлаш учун витаминлар ва препаратлар

Интенсив парваришлаш шароитида балиқларнинг биологик ва иммунологик ҳолатини назорат қилиш — ҳалокатни олдини олиш, тенг ўсишни таъминлаш ва белгиланган вақтда тижорат оғирлигига етиб келиш учун муҳим шарт ҳисобланади. Айниқса, 1 та бассейнга 250 бошгача зичликда жойлаштиришда санитария-эпидемиология ҳолати доимий назоратда бўлиши керак.

Ўзбекистон ва ўхшаш иқлимга эга мамлакатлар тажрибаси қуйидаги дори воситаларининг самарадорлигини кўрсатган:

- **Витаминли комплекслар** - Имуниятни мустаҳкамлаш, ўсишни тезлаштириш. - 10 унда 1 марта, сувга/озикқа
- **Иммуномодуляторлар** - Стрессга чидамлик, касалликлардан ҳимоя. Ҳар ойда 1 марта, профилактика
- **Антипаразитар воситалар** - Танадан ташқи ва ички паразитларни йўқотиш -Сувга кўшиш, ветеринар тавсияси бўйича
- **Антибиотиклар (заруратда)** - Бактериал инфекцияларни бартараф этиш. - Фақат ветеринар рухсат билан
- **Пробиотик ва ферментлар** - Ичак фаолияти, озиқ ўзлаштиришни яхшилаш. - 7–10 кунда 1 марта

Тавсия этилади:

- Препаратлардан фақат тасдиқланган ветеринария воситалари ва “O‘zDSt” талабларига жавоб берадиган витаминлардан фойдаланиш.
- Ҳар бир препарат учун алоҳида реестр ва назорат журнали юритиш. Комплексная

4.15.1. Балиқлар учун витаминлар ва ветеринария воситалари (жадвал)

Интенсив усулда етиштириладиган тилапия зотли балиқлар соғлиғини таъминлаш учун мунтазам витаминли, иммуномодулятор ва антипаразитар воситаларни қўллаш муҳим аҳамиятга эга. Бу — ўсишни барқарорлаш, озиқ ҳазм бўлишини яхшилаш ва касалликларнинг олдини олишга хизмат қилади.

Категория	Препарат гурух	Мақсади	Қўллаш усули	Дозаси / частотаси	Изоҳлар
Умумий витами́нлар	А, D, E, B- гурух премикслари	Иммунитет, ўсиш, озик ўзлаштирилиш и	Озикқа аралаштири ш	5–10 г/кг комбикор м, хафтасига 1 марта	Ўзбекистонда мавжуд, нархи ~25–30 минг сўм/кг
Иммуномодулят ор ва пробиотиклар	Actifish, ProAqua каби бактерияли комплекслар	Ичак инфекциялари олдини олиш, ҳазмни яхшилаш	Озикқа ёки сувга	Ҳар 10 кунда 1 марта (йўрикном а бўйича)	Тошкент вилоятидаги фермер хўжаликлари томонидан қўлланилади
Антипаразитар воситалар	Формалин, пероксид асосидаги препаратлар	Замбуруғ ва паразитлар тарқалганда сувни дезинфекцияла ш	Ванна кўринишида	Зарур ҳолатда	Ветеринар тавсияси асосида қўлланилади
Замбуруғларга қарши воситалар	Метилен кўки, “Кўк кристалл”	Хусусан ёш балиқларда замбуруғ инфекциясидан ҳимоя қилиш	Сувга кўшилади	1 мл/л сув, даво курси 5 кунгача	Тўғри қўлланилган да хавфсиз
Минерал қўшимчалар	Кальций, фосфор, микроэлементл ар	Скелет ва мушак ривож и, стрессга чидамлили к	Озикқа аралаштири ш	0,5–1% комбикор м массасида н	Тайёр премикслар таркибида учрайди

☒ **Тавсия:**

Тадбиркор озик харажатларининг йилилик бюджетига нисбатан камида **3–5% миқдоридаги резерв фондни** (яъни 4–6 млн сўм) **профилактика учун алоҳида** режалаштириши зарур. Бу чора балиқ зотининг барқарорлигини таъминлайди ҳамда фасллараро ҳарорат ўзгаришлари ёки инфекция тарқалишлари пайтида **оммавий йўқотиш хавфини камайтиради**.

4.16. AQUA-KOOP: FishPod кооперативида бандлик модели

FishPod модели доирасида ташкил этиладиган кооператив фаолияти аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож тоифаларини иш билан таъминлашнинг самарали усули сифатида шакллантирилади. Бу — Республика Вазирлар Маҳкамасининг **2025 йил 7 июлдаги 414-сонли қарорига** мувофиқ қонуний ва эластик меҳнат модели асосида амалга оширилади.

Моделнинг асосий тамойиллари:

- Доимий ва кечиктирилган ҳақ тўлаш усуллариининг бирлашмаси;
- Дастлабки босқичларда лойиҳанинг молиявий барқарорлигини таъминлаш;
- Иштирокчиларни рағбатлантириш ва мотиватсиялаш;
- Амалдаги қонунчиликка зид бўлмаган форматда фаолият юритиш.

«Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 7 июлдаги **414-сонли қарори** 3-г бандига мувофиқ, кооператив моделида фуқароларни **кооперация шартномаси асосида** банд қилишга рухсат этилади. Ушбу шартнома **муайян ёки кечиктирилган ҳақ тўлаш** механизми орқали расмийлаштирилади.

Масалан, **сотув ва SMM-менежерлар**, маҳсулот модуллари балансида мавжуд бўлмаган ҳолда, етиштирилган балиқларни сотиш жараёнида иштирок этадилар. Савдо бошлангунигача уларга **минимал ҳақ тўлаш** таъминланади, савдо жараёни бошлангандан кейин эса **комиссион тўлов модели** жорий этилади.»

4.16.1. FishPod кооперативи учун штат тузилмаси (16 модулга асосланган)

Кадр тоифаси	Сони	Асосий вазифалар	Тўлов шакли	Изоҳлар
☒ Балиқчилик технологлари	2 нафар	Озиқа бериш, ўсишни назорат қилиш, санитария, саралаш, йиғиш	Доимий иш ҳақи (ФОТ)	3 млн сўм/ой (солиқлар билан)
☒ Сотувчи / SMM-менежерлар	5 нафар	Мижоз излаш, онлайн илгари суриш, сотувни юритиш	Савдо бошлангунигача — минимал, кейин — фоиз	Кооперация модели асосида
☒ Бош координатор	1 нафар	Молия назорати, ҳисобот, харидлар, сотувни бошқариш	Даромад ҳисобига боғлиқ	Кредит олувчи шахс сифатида
☒ Ветеринар / консультант	1 нафар (ташқи)	Профилактика, диагностика, санитария назорати	Керак бўлганда чақирилади (хизмат)	Штатга киритилмаган, шартнома асосида

Моделнинг асосий хусусиятлари:

- Кооперантлар штат ходими сифатида эмас, балки **кооперация шартномаси** асосида фаолият юритадилар — ПКМ №414, 3-г банд асосида;
- Менежерларга **ФОТ сотув бошлангунигача тўланмайди**, бу эса операцион харажатларни (ОРЕХ) камайтиради;
- Сотув цикллари барқарор бўлгандан сўнг — **премия ва комиссия асосида иш ҳақи** тизими жорий этилади;
- Бандлик модели **максимал даражада мослашувчан**: муваффақиятли амалиёт ва такрорий цикллار асосида **уй бекалари ва ёшларни** ҳам жалб қилиш мумкин.

4.17. Тания нархи: 1 кг тилипия (1 циклда, 1 кг учун ҳисоб)

Харжат тури	Цикл жами (сўм)	учун сумма	1 кг маҳсулот учун (сўм)	Изоҳлар
☒ Озиқ (100% комбикорм)	12 500 000		7 353	~1700 кг озиқ, нархи ~7 000–7 500 сўм/кг
☒ Ларвалар (харид)	2 000 000		1 176	2 500 дона × 800 сўм
☒ Электр энергияси	500 000		294	Қора даврларда 100 кВт/ой

Харжат тури	Цикл жами (сўм) учун сумма	1 кг маҳсулот учун (сўм)	Изоҳлар
☒ Сарф материаллар	600 000	353	Сув, тозалаш, кичик асбоб-ускуналар
☒ Қадоклаш	400 000	235	Полиэтилен, кути, муз, қўл меҳнати
☒ Технологулар ФОТ (2×3 млн × 6 ой)	36 000 000	21 176	Модельдаги асосий харажат моддаси
☒ Сотувчилар / SMM (кейинга қолдирилган)	0	0	Савдо бошлангунигача ФОТ тўланмайди
☒ Ветеринар / консультант	200 000	118	Бир марталик текширувлар, профилактика
ЖАМИ ХАРАЖАТЛАР:	52 200 000	30 705 сўм / кг	1 700 кг тилапия ҳосили учун 1 цикл натижасида

4.18. Рентабеллик ва нарх сиёсати: FishPod (16 бассейн тўлиқ цикл учун)

Кўрсаткич	Аниқланган миқдорлар	Изоҳлар
ОРЕХ (сотувчилар ФОТ билан)	~33 000 000 сўм / ой	Энергия тежамкорлик, харидлар назорати, модел бўйича SMM тузилиши
1 кг тилапия тан нархи	~30 705 сўм	1 циклда ~1 700 кг жонли тилапия чиқиши асосида
Оптов сотув нархи	35 000 сўм / кг	Жонли совутилган балиқ учун бозор нархи чегараси
Вал мажра (брутто маржа, 1 кг)	~4 295 сўм	Ижобий маржа
Жами тушум (1 цикл, 16 бас.)	~59 500 000 сўм	1 700 кг × 35 000 сўм
Жами фойда (1 цикл)	~8 500 000 сўм	Солиқсиз, бонусларсиз
Инвестицияларни қоплаш муддати	6–7 ой	Барқарор сотув ва даромад оқими ҳисобига қисқартирилган

Изоҳ:

FishPod моделида ҳар бир бассейн 20–25 кунлик интервал билан ларва билан тўлдирилади. Бу қуйидагиларни англатади:

- Маҳсулот сотилиши бир зумда эмас, **ҳар 20–25 кунда** амалга оширилади;
- Ҳар бир партия (1 бассейндан ~100–120 кг) **босқичма-босқич сотувга чиқади**;
- 1 цикл тўлиқ етиштириш — **5 ой**, лекин тушум **мудом кириб келади**;
- Лойиҳа **мудом кэш-флоу (нақд тушум)** ҳосил қилади — **фоиз тўловлари, ОРЕХ, ФОТ** учун етарли маблағ бўлади.

4.19. График қарзни қайтариш (модель: «1+2», ПҚМ №414 бўйича)

Кўрсаткич	Қиймат	Изоҳлар
Қарз маблағи	565 000 000 сўм	Лойиха бўйича капитал харажатлар (CAPEX)
Қарз муддати	3 йил	Модель: "1+2" — 1 йил имтиёзли, кейинги 2 йил тўлов
Имтиёзли давр	12 ой	Фақат фоизлар тўланади, асосий қарз қайтарилмайди
Йиллик фоиз ставкаси	23%	14% (рефинанс ставкаси) + 9% (банк устамаси)
Имтиёзли давр фоиз тўловлари	~129 950 000 сўм	$(565 \text{ млн} \times 23\% / 12) \times 12$
Асосий қарз (қайтариладиган)	565 000 000 сўм	24 ойлик аннуитет график бўйича
Ойлик тўлов (асос + фоизлар)	~30 900 000 сўм	Ўртача ҳисобланган тўлов
Жами тўлов миқдори	~808 550 000 сўм	Асосий қарз + фоизлар тўлиқ
Эслатма	● Ставка пасайтирилиши мумкин — БРБ томонидан компенсация (13–15%)	

4.20 Нақд пул оқими ҳаракати (Cash Flow)

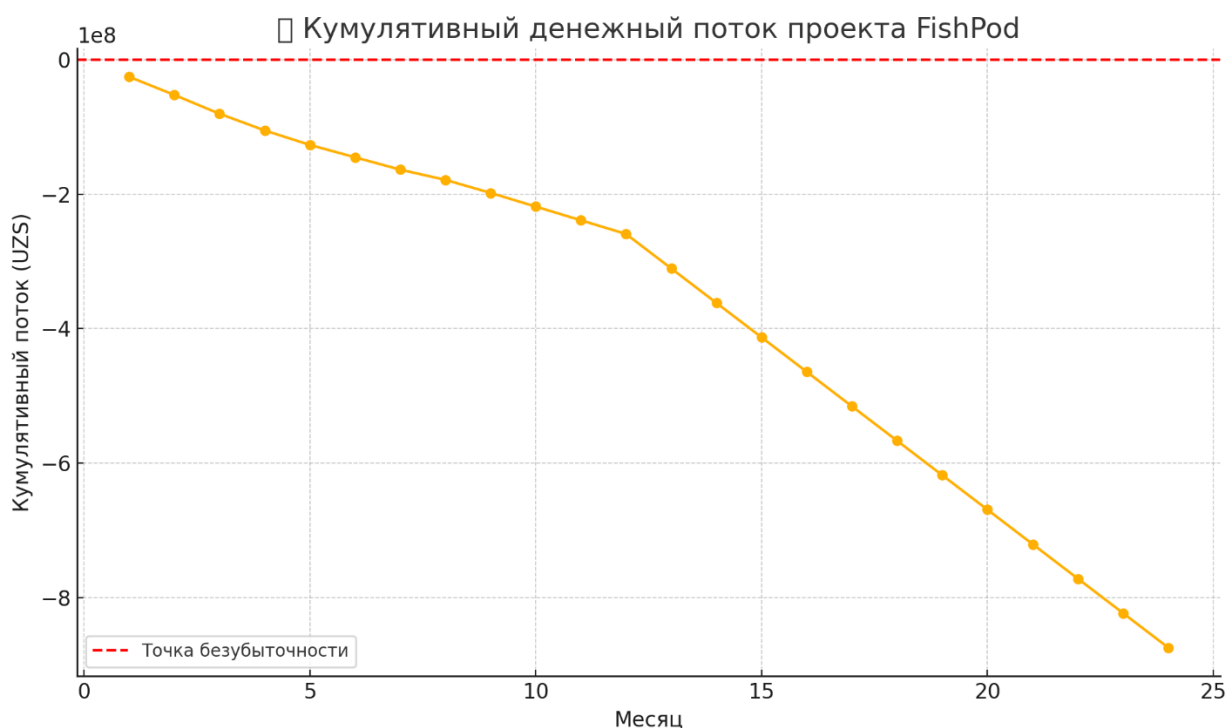
Модель: FishPod / 16 доимий бассейн / тилипия / 5 ойлик цикл / босқичма-босқич ишга тушириш (20–25 кунлик интервал)

Ой	Реализация (кг)	Даромад (сўм)	ОРЕХ (сўм)	Кредит тўлови (сўм)	Соф оқим (кредитсиз)	Соф оқим (кредит билан)
1-ой	0	0	25 000 000	0	–25 000 000	–25 000 000
2-ой	0	0	27 000 000	0	–27 000 000	–27 000 000
3-ой	0	0	28 000 000	0	–28 000 000	–28 000 000
4-ой	~120	~4 200 000	29 000 000	0	–24 800 000	–24 800 000
5-ой	~240	~8 400 000	30 000 000	0	–21 600 000	–21 600 000
6-ой	~360	~12 600 000	31 000 000	0	–18 400 000	–18 400 000
7-ой	~360	~12 600 000	31 000 000	0	–18 400 000	–18 400 000
8-ой	~480	~16 800 000	32 000 000	0	–15 200 000	–15 200 000

Ой	Реализация (кг)	Даромад (сўм)	ОРЕХ (сўм)	Кредит тўлови (сўм)	Соф оқим (кредитсиз)	Соф оқим (кредит билан)
9-ой	~360	~12 600 000	32 000 000	0	-19 400 000	-19 400 000
10-ой	~360	~12 600 000	33 000 000	0	-20 400 000	-20 400 000
11-ой	~360	~12 600 000	33 000 000	0	-20 400 000	-20 400 000
12-ой	~360	~12 600 000	33 000 000	0	-20 400 000	-20 400 000
13-ой	~360	~12 600 000	33 000 000	30 900 000	-20 400 000	-51 300 000
14-ой	~360	~12 600 000	33 000 000	30 900 000	-20 400 000	-51 300 000
15-ой	~360	~12 600 000	33 000 000	30 900 000	-20 400 000	-51 300 000
16-ой	~360	~12 600 000	33 000 000	30 900 000	-20 400 000	-51 300 000
...	...	...	...	...	...	...

Изоҳлар:

- **Реализация босқичма-босқич амалга оширилади:** ҳар 20–25 кунда янги партия чиқади (3–4 бассейн).
- **Имтиёзли давр – 12 ой:** фақат фоизлар тўланади (батафсил: ПКМ №414).
- **Кредит қайтариш 13-ойдан бошланади:** аннуитет — тахминан 30,9 млн сўм/ой.
- **Ишлаб чиқариш каскади:** доимий тушум ва флексибил Cash Flow.

FishPod (16 модул / тилипия) модели бўйича нақд пул оқими (Cash Flow) графигига изоҳ

Босқич	Даври	Батафсил тушунтириш
1-босқич: Тайёргарлик	1–3-ойлар	Майда балиқларни сотиб олиш, ускуналар хариди, модулларни ишга тушириш. Савдо йўқ. ОРЕХ кредит ҳисобига қопланади.
2-босқич: Биринчи сотув	4–5-ойлар	Илк модуллардан балиқ сотуви бошланади. Тушум кам бўлса-да, зарар қисқаради.
3-босқич: Барқарорлашув	6–10-ойлар	Ҳар ойдаги тушум кўпайиб боради. Доимий харжатлар ОРЕХ ни ташкил қилади. Касса узилишлари камаяди.
4-босқич: Зарарсизлик	11–12-ойлар	Лойиҳа биринчи марта мусбат нақд пул оқимида чикади. Капитал сарфлари қайти бошланади.
5-босқич: Барқарор фаза	12–24-ойлар	Савдолар доимий равишда амалга ошади (~1 700 кг/цикл). Барча харажатлар қопланади, кредит тўланади.
Якуний натижа	2 йил охирида	Жами тушум: 430 млн сўмдан ортиқ. Солиқларгача бўлган соф фойда: 55–65 млн сўм.

Хулоса:

20–25 кунлик интервал билан **модулларни навбатма-навбат юклаш** модели куйидагиларни таъминлайди:

- 4-ойдан бошлаб ҳар ойлик тушум шаклланади;
- нақд пул оқимидаги узилишлар бартараф этилади;
- **ПКМ №414, 3-б** бўйича кредитни қайтариш моделини (1 йиллик имтиёз даври) қўллаб-қувватлайди.

● Лойиҳа молиявий барқарорликни сақлаган ҳолда кредит даврини тўлиқ қоплайди.

4.21. Амортизация ва солиқ юки

1. Амортизацион ҳисоб-китоблар (5 йиллик давр учун)

Асосий восита тури	Қиймати (сўм)	Амортизация муддати (йил)	Йиллик амортизация	Ойлик (шартли)
Қурилиш ва инфратузилма (зал ва ҳ.к.)	350 100 000	10 йил	35 010 000 сўм	~2 917 500 сўм
Жихозлар (бассейнлар ва техника)	238 240 000	5 йил	47 648 000 сўм	~3 970 666 сўм
ЖАМИ	588 340 000	—	82 658 000 сўм / йил	~6 888 000 сўм / ой

Амортизацион харажатлар солиқ солинадиган фойдани камайтирувчи харажат сифатида ҳисобга олинади ва солиқ юкини пасайтиради.

2. Лойиҳа бўйича солиқ юки

Солиқ тури	Ставка	Асос / Изоҳ
Фойда солиғи	15 %	2024 йилдан юридик шахслар учун, соф фойда мавжуд бўлса қўлланилади
Ягона ижтимоий тўлов (ЯИТ)	Ходимлар ФОТдан 12 %	Расмий ишга қабул қилинган ходимлар иш ҳақиға нисбатан қўлланилади
Пенсия жамғарма тўловлари	Ходимлар ФОТдан 1 %	Ходимларнинг шахсий пенсия ҳисоб рақамларига йўналтирилади
Мажбурий тиббий суғурта тўловлари	Ходимлар ФОТдан 2 %	Амалдаги қонунчилик талабларига мувофиқ
Қўшилган қиймат солиғи (ҚҚС)	12 %	Йилига 1 миллиард сўмдан ортиқ айланмада мажбурий тартибда тўланади
Мулк ва ер солиғи	0 сўм	Ер тадбиркорнинг шахсий мулки бўлгани учун баҳоланмайди, солиқ солинмайди

Изоҳлар:

- **Мулк шакли:** масъулияти чекланган жамият (МЧЖ) ёки кооператив моделидаги микрофирма.
- **Йиллик тушум 1 млрд сўмгача бўлса, ҚҚСсиз соддалаштирилган солиқ режими** (айланмадан 4%)ни қўллаш мумкин.
- **Ҳисоб-китоб юритиш тавсияси:** ҳар ойлик декларация орқали тушумлар, харажатлар ва ҳисобланмаларни қамраб олган соддалаштирилган бухгалтерия ҳисоби юритилиши лозим.

Хулосалар:

- Асбоб-ускуна ва биноларнинг амортизацияси **тахминан 6,9 млн сўм/ой** бўлиб, ушбу харажатлар маҳсулот таннархига киритилади ва солиқ солинадиган база камайтиради.
- Солиқ юки минимал даражада сақланади, сабаби: кооператив моделини қўллаш, соддалаштирилган солиқ режими ва шахсий ер участкасидан фойдаланиш.
- Қўшимча имконият сифатида: **2025 йил 7 июлдаги 414-сонли Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қарорига мувофиқ**, кредит бўйича асосий фоиз ставкасининг **40 фоизигача бўлган қисми учун компенсация** олиш имконияти мавжуд.

5. ЛОЙИҲАНИНГ КАПИТАЛ САРФ-ХАРАЖАТЛАРИ (CAPEX)

AQUA-KOOP: FishPod лойиҳаси доирасидаги капитал қўйилмалар барча инфратузилма ва ускуналарни қамраб олади, улар тўлиқ ишлаб чиқариш автономиясини, юқори энергия самарадорлигини, санитария хавфсизлигини ва кенгайтиришга тайёр ҳолатни таъминлайди.

Лойиҳа майдони: тахминан **360–400 м²**, технологик, омбор, маиший ва ёрдамчи зоналарни ўз ичига олади.

5.1 Худуд ва биноларни режалаштириш

Зона / бино	Мўлжалланган мақсад	Майдон (м²)	Изоҳлар
16 та бассейн учун зал	Тиляпияни асосий парваришlash	160	Ҳажми 5 м³ бўлган 16 модул, ўрнатиш оралиғи ва сервис йўлаклари
Техник хона (электроцит)	Қуёш панеллари ва инверторлар бошқаруви	12	МРРТ-контроллерлар, аккумуляторлар, вентиляция
Озуқа / витаминлар омборхонаси	~2 т озуқа ва қўшимчалар сақлаш	15	Металл каркас, стеллажлар, намликдан химояланган герметик тузилиш
Тайёр маҳсулот омборхонаси	Музлатилган ҳолда сақлаш	12	Музлатгич ускуналар, хидга қарши ишлов
Ювиш ва санитария зонаси	Идишлар ишлови ва дезинфекция	8	Канализация, иссиқ сув
Операторлар дам олиш хонаси	Дам олиш, кийим алмаштириш, ҳожатхона	10	Иситиш, шкафлар, асосий мебель
Балиқ сўйиш мини-цеҳи (зарур ҳолда)	Балиқни сўйиш ва упакова	10	Зангламайдиган столлар, умивалник, вентиляция
Лаборатория	рН, сув ва патоген назорати	10	Тест-наборли мини-лаборатория
Ёрдамчи зона ва йўлаklar	Логистика, ҳаво алмашув	50–60	1–1,2 м кенгликдаги йўлаklar, хизмат кўрсатиш нуқталари

ЖАМИ МАЙДОН: тахминан 360–400 м²

5.2 Капитал сарф-харажатлар тузилиши (сўмда, ускуналарни ҳам қамраб олган ҳолда)

Категория	Тафсилотлар	Миқдор / Майдон	Бирлик нархи (UZS)	Сумма (UZS)
Ер / Участка	Тадбиркор шахсий мулки	—	—	0
Бассейнлар зали	Каркас + сэндвич панеллар, фундамент, поллар	160 м²	1 200 000	192 000 000
Электрощитхона + АКБ хонаси	Металл конструкция, техник вентиляция	12 м²	1 000 000	12 000 000
Озуқа омборхонаси	Металл ангар, иссиқлик изоляцияси	15 м²	900 000	13 500 000
Маҳсулот омборхонаси	Изоляцияланган музлатгич хона	12 м²	1 000 000	12 000 000
Санитария зонаси	Ювиш, душ, канализация	8 м²	1 200 000	9 600 000
Дам олиш хонаси	Иситиладиган модул	10 м²	1 000 000	10 000 000
Лаборатория	Столлар, вентиляция, асосий ўлчов ускуналари	10 м²	1 100 000	11 000 000
Сўйиш ва упакова цехи	Зангламайдиган панеллар, канализация	10 м²	1 300 000	13 000 000
Логистика / техник йўлаклар	Бетон қоплама, тозалаш	60 м²	700 000	42 000 000
Электр таъминоти ва ёритиш	Кабеллар, автоматлар, чироқлар	1 тўплам	—	15 000 000
Сув таъминоти ва канализация	Кириш, тарқатиш, траплар	1 тўплам	—	12 000 000
Лицензия ва лойиҳа ҳужжатлари	Архитектура, ёнғин хавфсизлиги, техник шартлар	—	—	8 000 000
Ускуналар тўплами (16 модул учун)	Бассейнлар, куёш панеллари, насослар, АКБ, датчиклар, озуқа аппаратлари ва ҳ.к.	1 тўплам	—	154 890 000
ЖАМИ КАПИТАЛ САРФ- ХАРАЖАТЛАР:				504 990 000

Изоҳ:

Барча нархлар 2025 йилда Ўзбекистондаги бозор курсларига асосланган. Конструкциялар енгил модуллардан иборат бўлиб, тез тўплаш ва кам харажатли ечимлар ҳисобга олинган. Ускуналар нархи Хитойдаги ишлаб чиқарувчилар (Alibaba, Made-in-China) таклифларига асосан тузилган, етказиб бериш ва божхона расмийлашуви нархлари ҳисобга олинган.

5.3 FishPod учун бинолар бўйича техник талаблар

№	Бино номи	Пол / асос	Девор / тўсиқлар	Том / ёпма	Хусусиятлар
1	Бассейнлар зали (16 модул)	Гидроизоляцияланган бетон асос	Металл каркасли икки камерали иссиқхона	6–8 мм поликарбонат, мумкин бўлса армирланган	Баландлиги камида 3,2 м, фрамугалар, ҳарорат назорати
2	Электрошитхона / инверторли хона	Бетон / линолеум, пеноплекс билан иситиш	Блок-панеллар / сэндвич-панеллар	Цинкланган ёпма, иссиқлик изоляцияси	Мажбурий вентиляция, майдон $\geq 1,8$ м ²
3	Озуқа / қўшимча моддалар омбори	Бетон ёки полимер қоплама	Металл каркас, ички изолятор	Усти икки томли, металлдан, иссиқлик изоляцияси	Қўзғистонга қарши антисептик, намликдан герметик муҳофаза
4	Тайёр маҳсулот омборхонаси	Керамогранит ёки қуйилма пол	Кирпич / сэндвич-панеллар, иситиш	Сэндвич-панеллар	–18 °С ҳарорат назорати, баландлиги $\geq 2,2$ м
5	Санитария / ювиш зонаси	Сирпанмас плитка, трап	ПВХ панеллар ёки керамика	Металл ёки гипс плитаси, вентиляция	Канализация, оқув тизими, бойлер
6	Сўйиш ва упакова цехи	Озиқ-овқатга мос қуйилма пол	Зангламайдиган ёки ювиладиган панел	Вытяжка, вентиляция калпағи	Умивалник, сепаратор, зангламас стол
7	Лаборатория (сув назорати)	Ламинат / кафель	Ювиладиган панеллар, стеллажлар	Вентиляция, УФ лампа	Стол, дистиллятор, тест-наборлар
8	Ходимлар хонаси	Линолеум ёки плитка	ГКЛ панеллар	Иссиқликли шифт	Иситиш, шкафлар, ҳожатхона
9	Йўлаклар / вентиляция каналлари	Асфальт ёки тротуар плитка	Девор / соябон	Керак эмас	Автотехника учун кириш, дренаж қиялиги

Иқтисодий альтернатива сифатида:

Асосий зал (бассейнлар учун) қуйидаги вариантда қурилиши мумкин:

- **Икки томли модулли иссиқхона, металл аркали мустаҳкамланган, поликарбонат ёки армирланган полиэтилен плёнка билан ёпилган;**

- Тўғри вентиляция ва УФ нурланишда — Ўзбекистондаги иқлим шароитида тилияни **йил давомида парвариш**лашга етарли;
- Ёзда — мажбурий вентиляция ёки **боковий фрамугалар** очилиши орқали совитиш.

Изох:

Сармоявий харажатлар ҳисобида, лойиҳа ташаббускорида **санитар ва эксплуатация талабларига жавоб берадиган ўз майдони мавжудлиги** ҳисобга олинган.

Бирок, **AQUA-KOOP: FishPod** модели бошқа ҳудудларда такрорланса ёки кенгайтирилса, **юқорида кўрсатилган техник параметрларга** риоя қилиш тавсия этилади.

Бу имконият беради:

- норматив хавфсизликни таъминлаш,
- энергия самарадорлигини ошириш,
- рухсатномалар ва ветеринар сертификат олишга.

Барча коммуникациялар (сув таъминоти, канализация, 220V электр) — мавжуд тармоқларга уланиши мумкин.

Хулоса:

FishPod форматидаги тўлиқ ишлаб чиқариш мажмуасини **16 та бассейн билан ишга тушириш умумий қиймати ≈ 505 млн сўмни** ташкил этади, шу жумладан:

- қурилиш ва муҳандислик ишлари (бўлим 5.2 бўйича);
- ускуналар тўлиқ жамланмаси (4.9 бўйича);
- автоном энергия инфратузилмаси;
- сув таъминоти ва ички логистика.

☒ Бу **1 млрд сўмгача бўлган имтиёзли кредитлаш чегарасига** мос келади (2025 йил 7 июлдаги **414-сонли Вазирлар Маҳкамаси қарорига** мувофиқ);

☒ 7–10 та иш ўрни яратилади, кооперация шартномалари имзоланиши мумкин;

☒ Чексиз масштабланади;

☒ Хавфсизлик, автоматизация ва энергия самарадорлигини таъминлайди.

Ушбу чиндан йиғиладиган сув ҳавзаси (резервуари) балиқ етиштириш учун мўлжалланган бўлиб, УФ нурларига чидамли, кислотали ва ишқорли муҳитда узоқ хизмат қилишга мослаштирилган ПВХ материалдан тайёрланган. Хизмат қилиш муддати — 6–8 йил.

Модул тўлиқ созлаш имкониятига эга, осон йиғилади ва қуйидаги халқаро сертификатларга эга:

- FDA (озиқ-овқат хавфсизлиги),
- RoHS (зарарли моддалардан ҳоли),
- CE (Европа Иттифоқи стандартларига мувофиқлик).

Бу ускуна хавфсизлик ва эксплуатация меъёрларига тўлиқ жавоб беради.

6. ОПЕРАЦИОН ХАРАЖАТЛАРИ (ОРЕХ)

КИРИШ ҚИСМИ (ПРЕАМБУЛА)

AQUA KOOP: FishPod лойиҳаси **2025 йил 7 июлдаги 414-сонли Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қарори** — «Худудларда кооперативлар ташкил этиш орқали аҳоли даромад манбаларини кўпайтириш чора-тадбирлари тўғрисида» ижроси доирасида амалга оширилмоқда.

Ушбу қарор лойиҳа ташаббускорига:

- имтиёзли молиялаштириш ҳуқуқини,
- ижтимоий йўналтирилган бандлик моделини жорий этиш имконини беради.

Меҳнат ҳақи фонди (МҲФ) ҳисоб-китобида қўлланган асосий меъёрий ҳужжатлар:

Меъёр / Солиқ тури	Ставка	Ҳуқуқий асос
Жисмоний шахслар даромад солиғи (ЖШДС)	12 %	Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси, 186-модда
Солидар тўлов	1 %	Солиқ кодекси, 188-модда
Мажбурий суғурта ва пенсия жамғарма тўловлари	12 % (жами)	Солиқ кодекси, 187-модда
Энг кам ойлик иш ҳақи (ЭКОИХ)	1 271 000 сўм	2025 йил 3 июндаги ПФ–66-сон Президент фармони мувофиқ, 1.08.2025 ҳолатига

6.1 Мехнат ҳақи фонди (МХФ)

Лавозим	Сони	Ойлик маоши (UZS)	Тўловгача МХФ	Солиқ ва ажратмалар (18%)	Жами харажат (UZS)
Ихтисослашган балиқпарвар технолог	2	3 000 000	6 000 000	1 080 000	7 080 000
Сотув / SMM менежерлари	5	1 271 000 (ЭКОИХ)	6 355 000	1 144 000	7 499 000
Ветеринар шифокор (шартнома асосида)	—	—	—	—	Чакирув асосида

6.2 ОРЕХ — ойлик эксплуатация харажатлари

Модда	Сумма (UZS / ой)	Изоҳлар
Мехнат ҳақи фонди (2 технолог + 5 менежер)	14 579 000	Солиқ ва ажратмаларни ҳисобга олган ҳолда
Озуқа ва қўшимчалар	2 750 000	~9 млн сўм/цикл → 3–4 ойга бўлиб чиқарилган
Малькалар (тинч тилипия)	1 200 000	8 000 дона × 150 сўм/дона, алмашинув ҳар 2 ойда
Сарфланадиган материаллар	800 000	Қўлқоплар, реагентлар, филтрлар, тест-полоскалар
Электр энергияси (резерв)	500 000	Қуёш генерацияси етарли бўлмаганда, ~150 кВт·соат/ой
Сув таъминоти ва коммунал хизматлар	300 000	Насос станцияси ва сув тўлдириш
Логистика ва сотув	600 000	Ўров материаллари, ташқи етказиб берувчи орқали
Ветеринария (чакирув бўйича)	250 000	Ойда ўртача 1 марта чакирув
Бошқа харажатлар	700 000	Кичик ва кутилмаган харажатлар учун 3–5% резерв
ЖАМИ ОРЕХ / ой (сўм):	21 679 000	

Изоҳлар:

- **Ўров маҳсулотлари:** тайёрланган озиқ-овқат учун юпка фольга ва қаттиқ пластик контейнерлар (500–1 000 сўм/дона). Ўз ускунаси қўлланилмайди.
- **Энергия таъминоти:** асосан **16 та 150 Вт қуёш панеллари** орқали таъминланади. Генерация етарли бўлмаган ҳолатда, ~150 кВт·соат / ой электр тармоғидан олинади (~500 минг сўм). Шу билан бирга, тизим **85–90% даражада энергия мустақиллигини сақлайди.**

7. МАРКЕТИНГ ВА СОТИШ СТРАТЕГИЯСИ

7.1. Стратегиянинг асосий тамойиллари

AQUA-KOOP: FishPod лойиҳасининг маркетинг модели — **фаол сотиш тизими**га асосланган. Ушбу тизимда 5 нафар **менежер–кооператорлар** махсус шартнома (кооперация шартномаси) асосида фаолият юритади. Уларга доимий ойлик маош белгиланмайди — даромадлари фақат **амалга оширилган реализация ҳажми**га боғлиқ.

Бу ёндашув қуйидаги устунликларни таъминлайди:

- **Самарадорликка асосланган меҳнат** – менежер ўз тушуми учун масъул;
- **Сотиш каналларини доимий излаш** мотивацияси;
- **Харидорлар билан тўғридан-тўғри ишлаш** ва маҳаллий бозор эҳтиёжларига мослашув.

7.2. Сотиш гуруҳининг роли ва вазифалари (5 нафар)

Менежер	Йўналиш	Асосий вазифалар
M1	Бозор ва савдо нуқталари	Янги ва музлатилган балиқни жонли сотиш, маҳаллий бозорларда савдо
M2	HoReCa сектори	Кафе, ресторанлар, санаторийлар билан тўғридан ишлаш
M3	Ижтимоий сектор	Мактаб, боғча, тендерлар ва давлат харидлари учун етказиб бериш
M4	Онлайн-сотув (SMM)	Telegram, Instagram орқали буюртмалар қабул қилиш ва рақамли сотиш
M5	Ўров ва бренд тайёрлови	Фасовка, фотосуратлар, маркировка, ташқи кўриниш ва брендинг ишлари

7.3. Мотивация модели: «сотсангиз — ишлаб топасиз»

Барча менежерлар **фақат фоизли (комиссион) даромад** асосида фаолият юритади. Мотивация механизми **сотиш ҳажми бўйича градацияланган**:

Менежернинг ойлик сотув ҳажми	Комиссия (%)	Қўшимча бонус
5 млн сўмгача	5 %	Мавжуд эмас
5 млн сўм – 10 млн сўм	7 %	Мавжуд эмас
10 млн сўмдан юқори	10 %	Бонус — мувофиқлашув асосида берилади

Изоҳ:

- Менежерлар учун **стафка (ЭКОИХ) ёки доимий маош белгиланмаган**.
- Ушбу схема:
 - **Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 7 июлдаги 414-сонли қарорида назарда тутилган кооперация шартномалари асосидаги бандлик моделига мос;**

- ****Ишга тушириш ва нол циклдаги харажатлар (ОРЕХ)**ни сезиларли даражада камайтиради;**
- **Натижага асосланган флексибл сотув тизимини шакллантиради.**

Изоҳ (+):

SMM (ижтимоий тармоқлар орқали маркетинг) бугунги кунда дунё бўйлаб маркетинг стратегияларининг ажралмас қисмига айланди. У маҳсулот ва хизматларни реализация қилишда харидор билан тўғридан-тўғри ва шахсий мулоқотни таъминлаб, брендинг, ишонч ва сотув ҳажмини оширишда самарали восита ҳисобланади. Telegram, Instagram, Facebook ва бошқа платформалар орқали юритиладиган рақамли сотув фаолияти кичик ва ўрта бизнес учун ҳам кенг имкониятлар яратади.

AQUA-KOOP: FishPod лойиҳасининг ижтимоий йўналтирилган ва экологик мазмундаги концепциясини оммага етказишда SMM-промоушн муҳим стратегик восита ҳисобланади. Ҳақиқий инсонлар, ҳалол кооперация, табиий сувда етиштирилган балиқ — буларнинг барчаси аудитория билан ишончли алоқа ўрнатиш, жамоавий қўллаб-қувватлаш муҳитини шакллантириш ва сотувларни кескин оширишда муҳим рол ўйнайди. SMM орқали лойиҳанинг экологик масъулияти, маҳаллий иш ўринлари яратилаётгани ва тоза маҳсулотга бўлган интилиш кенг жамоатчилик томонидан юқори баҳоланиши мумкин.

7.4. Реализация каналлари тузилиши

Реализация канали	Ишлаш механизми	Масъул менежер
Бозор ва савдо нуқталари	Савдо нуқталарда тўғридан-тўғри реализация	M1
HoReCa сектори	Шахсий шартномалар, етказиб бериш	M2
Ижтимоий муассасалар	Тендерларда иштирок, меморандумлар	M3
Онлайн буюртмалар	Telegram-бот, Instagram, етказиб бериш	M4
Ўров ва бренд қўллаб-қуввати	Фасовка, фотосурат, этикетка назорати	M5

7.5. Рақамли маркетинг (менежер M4)

Платформа	Контент ва вазифалар
Telegram-бот	Тезкор буюртма бериш, меню, гео-локация
Instagram / Facebook	Постлар, сторилар, миждоз фикрлари, ферма ҳақида видеолар
TikTok / YouTube Shorts	«Балиқ қандай етиштирилади» мавзусида видеороликлар, фойдаланувчи фикрлари
Google Maps / Яндекс	Жойлашув, миждозларнинг баҳолари, телефон рақамлари

☒ Платформаларда ягона брендинг орқали иш олиб борилади. Платформа номи: «**AQUA-KOOP – ферманинг балиғи**» — брендалаштирилган саҳифа сифатида ишга туширилиши режалаштирилган.

7.6. Ўров ва брендлаш

- **AQUA-KOOP** логотипи туширилган маркировкали этикетка;

- Қайси санада ҳайдалгани ва маҳсулот таркиби кўрсатилади;
- QR-код: «Қандай парвариш қилинганини кўринг» (видео ҳавола);
- Озиқ-овқат учун мўлжалланган контейнерлар ёки вакуум-пакетлар (етказиб бериш ва ижтимоий муассасалар учун мослаштирилган).

Хулоса:

Лойиҳа замонавий рақамли ва майдонбазавий маркетинг моделини қўллайди, бунда:

- ҳар бир менежер ўзининг шахсий тушуми учун масъул;
- даимий маош (стафка) харажатлари йўқ;
- бутун жамоа натижага боғлиқ равишда рағбатлантирилади;
- «ишласанг – ишлаб топасан» тамойили тўлиқ амалда — 2025 йил 7 июлдаги 414-сонли Вазирлар Маҳкамаси қарорига мувофиқ;
- FishPod моделини бошқа ҳудудларга масштаблаш учун платформа яратилади.

8. КООПЕРАЦИЯНИНГ ҲУҚУҚИЙ ВА ЮРИДИК ТУЗИЛМАСИ

8.1. Ташкилий-ҳуқуқий шакл

- Лойиҳа Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига мувофиқ давлат рўйхатидан ўтган ташаббускор тадбиркор орқали амалга оширилади (яъни: якка тартибдаги тадбиркор (ЯТТ), фермер хўжалиги ёки масъулияти чекланган жамият (МЧЖ)).

Ҳуқуқий асослар:

- Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси, 45-модда — тадбиркорлик субъектларини рўйхатдан ўтказиш.
- "Юридик шахслар ва жисмоний шахс тадбиркорларни давлат рўйхатидан ўтказиш тўғрисида"ги Қонун (ПП-222-сон, 2016 йил 19 август).

- Кооператив фаолият иштирокчилар (кооперация аъзолари) билан кооперация шартномалари асосида амалга оширилади.

Ҳуқуқий асослар:

- Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 7 июлдаги 414-сонли қарори, 3-г банди — меҳнат шартномаси ўрнига кооперация шартномаси тузишга рухсат этилади.
- Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси, 420–424-моддалар — кооперация шартномаларининг умумий қоидалари.

- Кооперация шартномаси икки томоннинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини белгилайди, жумладан:

- маҳсулот етиштириш шартлари,
- даромадни тақсимлаш механизми,
- масъулият ва мажбурият юзасидан тартиб.

Ҳуқуқий асос:

- Фуқаролик кодекси, **421-модда** — шартнома мазмуни ва шартлари.

8.2. Норматив-ҳуқуқий асос

- **2025 йил 7 июлдаги 414-сонли Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қарори** — кооперативларни ташкил этиш ва ўзини ўзи банд қилишни қўллаб-қувватлаш бўйича асосий норматив ҳужжат.
- **Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси** — шартнома муносабатларини тартибга солади (жумладан, кооперация шартномалари: 420–424-моддалар).
- **Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси — 25-боб (264–272-моддалар):** соддалаштирилган солиқ тўлаш тартиби (айланмадан солиқ, ҚҚСдан озод этиш шартлари ва бошқалар).
- **Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодекси, 16-модда** — ишлашнинг мослашувчан шаклларига, жумладан кооперация шартномаси асосидаги бандликка рухсат беради.
- **«Аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонун** — мажбурий ижтимоий тўловлар (ягона ижтимоий тўлов, пенсия тўловлари) бўйича умумий нормаларни белгилайди.
- **Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳузуридаги Балиқчиликни ривожлантириш агентлиги** — ветеринар талаблар, санитария ва назорат стандартлари бўйича меъёрий ҳужжатларни қабул қилади (амалий тартиблар — буйруқлар, йўриқномалар ва регламентлар).

8.3. Кооперация шартномаларининг асосий қоидалари

- **Шартнома муддати** — 1 та ишлаб чиқариш цикли (5–6 ой) учун белгиланади, кейинчалик узайтириш имконияти мавжуд.

◆ **Ҳуқуқий асос:** Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси, **421-модда** — шартнома маълум муддатга тузилиши мумкин.

- **Кооперация иштирокчилари (аъзолар):**
 - технологик талабларга амал қилиш,
 - белгиланган тартибда маҳсулот топшириш ёки
 - шартномавий тарзда мукофот (ҳақ) олиш мажбуриятини олади.

◆ **Ҳуқуқий асос:** "Кооперация тўғрисида"ги Қонун (Вазирлар Маҳкамасининг **2001 йил 20 декабрдаги 594-сонли қарори**), **11-модда** — кооператив аъзоларининг мажбуриятлари.

- **Ташаббускор тадбиркорнинг мажбуриятлари:**

- маҳсулотни белгиланган нархда сотиб олиш,
- ёки аъзога мукофот тўлаш,
- сотиш каналларини таъминлаш,
- маслаҳат ва методик ёрдам кўрсатиш.

◆ **Ҳуқуқий асос:** Вазирлар Маҳкамасининг **2025 йил 7 июлдаги 414-сонли қарори, 3-г банди** — тадбиркор сотиб олиш ёки ҳақ тўлашни кафолатлаши шарт.

8.4. Солиққа тортиш ва молиявий ҳисоб-китоб

- **Йиллик айланма 1 миллиард сўмгача бўлганда, кооперация субъектлари учун соддалаштирилган солиқ тўлаш тартиби (айланмадан 4%) қўлланилиши мумкин.**

◆ **Ҳуқуқий асос:** Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси, **264-модда** — соддалаштирилган солиқ тизими.

- **Кооперация аъзоларига тўланадиган мукофотлар солиққа тортилади ва ижтимоий тўловлар қўлланилади:**

- **жисмоний шахслар даромад солиғи (ЖШДС),**
- **ягона ижтимоий тўлов (ЯИТ),**
- **пенсия ва суғурта ажратмалари.**

◆ **Ҳуқуқий асослар:**

- Солиқ кодекси, **177–189-моддалар** — жисмоний шахслар даромадларига солиқ солиш.
 - **"Мажбурий ижтимоий суғурта тўғрисида"ги Қонун, №ЗРУ–588, 2019 йил 14 июн.**
-

- **Бухгалтерия ҳисобини юритиш ва ҳисобот тақдим этиш тадбиркор (ташаббускор) зиммасида.**

◆ **Ҳуқуқий асос:** **"Бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисобот тўғрисида"ги Қонун, №ЗРУ–617, 2019 йил 31 декабр.**

- **Кредитлар бўйича фоиз харажатларини компенсациялаш имкони мавжуд — Тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш жамғармаси орқали.**

◆ **Ҳуқуқий асос:** Вазирлар Маҳкамасининг **2025 йил 7 июлдаги 414-сонли қарори,**

3-б банди — тадбиркорлик фаолияти учун кредит фоизларининг бир қисмини қоплашни назарда тутди.

8.5. Лицензиялаш ва рухсатномалар

- Маҳсулот учун **ветеринария сертификатларини мажбурий расмийлаштириш талаб** этилади.

◆ **Ҳуқуқий асос:** "Ветеринария тўғрисида"ги Қонун, №ЗРУ–494, 2016 йил 26 июль, 25-модда — ҳайвонлардан олинадиган маҳсулотларга сертификатлаш талаблари.

- Ишлаб чиқариш бинолари **санитария-эпидемиология талабларига** тўлиқ жавоб бериши лозим.

◆ **Ҳуқуқий асос:** Санитария қоидалари ва меъёрлари (СанПиН, СП ва СНИП) — Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан тасдиқланган нормалар.

- Савдо нуқталари **амалдаги маҳаллий қонунчиликка мувофиқ расмий рўйхатдан ўтказилиши** шарт.

◆ **Ҳуқуқий асослар:**

- "Тадбиркорлик фаолияти тўғрисида"ги Қонун, №ЗРУ–208, 1998 йил 13 октябрь.
- Маҳаллий ҳокимиятлар (ҳудудий маъмуриятлар) томонидан тасдиқланган қўшимча низомлар ва тартиблар.

9. ХАВФЛАР ТАҲЛИЛИ ВА УЛАРНИ КАМАЙТИРИШ СТРАТЕГИЯЛАРИ

9.1. Хавф турларининг классификацияси

Хавф категорияси	Тавсиф	Мумкин бўлган таъсир
Ишлаб чиқариш хавфлари	Балиқ касалликлари, ҳарорат режимининг бузилиши, малька сифатсизлиги	Популяция йўқолиши, маҳсулот чиқишининг пасайиши
Молиявий хавфлар	Валюта курсларининг ўзгариши, озуқа нархининг ўсиши, сотув бозорининг ноаниқлиги	Таннарх ошиши, фойда камайиши
Бозор хавфлари	Эҳтиёжнинг камлиги, рақобат, мавсумий талаб	Сотиш ҳажмининг тушиши, нақд пул оқимида узилишлар

Хавф категорияси	Тавсиф	Мумкин бўлган таъсир
Ҳуқуқий ва тартибий хавфлар	Лицензиялашдаги камчиликлар, қонунчиликдаги ўзгаришлар	Фаолият тўхтатилиши, жарималар
Кадрлар хавфи	Ишчи кучининг етишмаслиги, малакасизлик	Ишлаб чиқариш ва савдонинг самарадорлиги пасайиши

9.2. Хавфларни камайтириш стратегиялари

Хавф тури	Камайтириш чоралари	Жавобгар шахслар
Ишлаб чиқариш хавфлари	– Ветеринар назорати ва мунтазам текширувлар	
– Сертификатланган малькалардан фойдаланиш		
– Сув параметрларини технологик мониторинг қилиш	Ветеринар, технологлар	
Молиявий хавфлар	– Озуқа етказиб берувчилар билан узоқ муддатли шартномалар	
– Маҳаллий озуқа қўшимчаларидан (масалан, қора лъвинка) фойдаланиш		
– Валюта хавфларини хеджлаш	Молия менежери, тадбиркор	
Бозор хавфлари	– Сотув каналларини диверсификация қилиш	
– Брендни SMM ва офлайн орқали фаол тарғиб қилиш		
– Мавсумий ишлаб чиқариш режалаштируви	Сотув менежерлари, маркетинг	
Ҳуқуқий хавфлар	– Норматив ҳужжатлар янгиланишини мунтазам кузатиб бориш	
– Барча лицензия ва сертификатларни ўз вақтида расмийлаштириш	Юрист, тадбиркор	
Кадрлар хавфи	– Мотивация ва мансаб ўсиши тизимини жорий этиш	
– Ходимларни ўқитиш ва малака ошириш	Рахбарият, кадрлар бўлими (HR)	

9.3. Қўшимча чора-тадбирлар

- Озуқа ва техник хизмат бюджети асосида 3–5% миқдорида резерв фонди шакллантириш (кутилмаган харажатлар учун).
- Алтернатив етказиб берувчилар ва сотиш каналларини олдиндан режалаштириш.
- Рақамли назорат ва мониторинг тизимларидан фойдаланиш (датчиклар, мобил иловалар ва бошқалар).

- Кооперация аъзолари ўртасида мунтазам тренинглар ва тажриба алмашинуви ташкил этиш.

Хулоса:

Хавфларни бошқаришда тизимли ёндашув FishPod лойиҳасининг барқарорлиги ва масштаблаш имкониятини таъминлайди. Барча асосий хавфлар назорат остида, ҳар бир хавф учун масъул ижрочи белгиланган, бу эса инвесторлар ва давлат органлари олдида лойиҳага бўлган ишончни оширади.

10. SWOT-ФАКТОРЛАР БЎЙИЧА АМАЛИЙ ЧОРАЛАР ВА МАСЪУЛЛАР

Тоифа	Чора-тадбирлар
Кучли жиҳатлар (S)	– Модулли конструкция орқали капитал харажатларни камайтириш
– ФОТ бўйича доимий харажатлардан воз кечиш	
– Қуёш панеллари ва УЗВ технологияларидан фойдаланиш	
– SMM орқали фаол бренд тарғиботи ва давлат дастурларидан фойдаланиш	Лойиҳа ташаббускори, технолог, маркетинг
Заиф жиҳатлар (W)	– Мавсумий эҳтиёжни ҳисобга олган ишлаб чиқариш режаси
– Ишчи гуруҳни ўқитиш ва тренинглар ташкил этиш	
– Кооператорлар билан аниқ шартномалар ва масъулият тартиби	
– Эҳтиётчи таъминотчилар рўйхатини тайёрлаш	Тадбиркор, HR, технолог, юрист
Имкониятлар (O)	– Импорт ўрнини босиш стратегиясини маҳаллий бозорга мослаштириш
– Қўшни мамлакатларга экспорт канали яратиш	
– Туризм ва ферма-базавий дам олиш хўжаликларини қўшиш	
– Грантлар ва давлат субсидияларига ариза тайёрлаш	Ташқи алоқалар менежери, тадбиркор
Таҳдидлар (T)	– IUU (рухсатсиз балиқ овлаш) мониторинги
– Қонунчилик янгиликлари бўйича доимий юрист назорати	
– Импорт рақобатига қарши ички сифат ва нарх сиёсати	
– Валюта хавфлари учун харажатларни локаллаштириш	Юрист, молия менежери, ветеринар, маркетинг

11. ЛОЙИҲА БЎЙИЧА ЯКУНИЙ ХУЛОСА

AQUA-KOOP: FishPod лойиҳаси Ўзбекистон Республикасида аҳолини иш билан банд қилиш, даромад манбаларини ошириш ҳамда қишлоқ ҳудудларида барқарор кичик тадбиркорликни ривожлантиришга қаратилган давлат сиёсатининг устувор йўналишлари доирасида амалга оширилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2025 йил 7 июлдаги 414-сонли қарори «*Ҳудудларда кооперативлар ташкил этиш орқали аҳоли даромад манбаларини кўпайтириш чора-тадбирлари тўғрисида*» ушбу йўналишда институционал ва молиявий қўллаб-қувватлашнинг стратегик асосларини белгилайди.

Хусусан:

- **3-а бандга** мувофиқ, тадбиркор–ташаббускорлар **7 тадан 30 тагача кооперация шартномаси** тузган ҳолда **1 млрд сўмгача бўлган имтиёзли кредитлар** олиш ҳуқуқига эга;
- **3-б бандга** мувофиқ, **Тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш жамғармаси** томонидан **кредит фойз ставкалари бўйича компенсация** тақдим этилади, бу эса молиявий юкни камайтиради ва кичик бизнес учун молиялаштириш имкониятларини яхшилайди.

AQUA-KOOP: FishPod лойиҳаси:

- **энергия самарадор технологиялар асосидаги инновацион кооператив моделни** таклиф этади;
- **маҳсулотни кафолатли харид қилиш механизми** орқали кооперация иштирокчилари учун **барқарор даромад ва иш ўринларини** таъминлайди.

Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва Давлат статистика қўмитаси маълумотларига кўра, **2024 йилда** мамлакатда **балиқ етиштириш ҳажми 199 минг тоннадан ошган**, бундан **40%дан зиёд қисмини фермер ва хусусий хўжаликлар ташкил этган**.

Кооператив тузилмаларни кенгайтириш:

- **озик-овқат хавфсизлигини мустаҳкамлайди,**
- **маҳсулот сифатини оширади,**
- **импорт ўрнини босиш салоҳиятини рўёбга чиқаради.**

Лойиҳада қўлланилаётган замонавий технологиялар (замкнутое сув айланма тизими, қуёш панеллари, рақамли мониторинг) экологик хавфларни камайтиради ҳамда ишлаб чиқариш самарадорлигини оширади.

Лойиҳани амалга ошириш натижасида:

- **ҳудудларда ижтимоий-иқтисодий барқарор базис яратилади,**
- **аҳоли турмуш даражаси яхшиланади,**
- **аграр сектор ва миллий иқтисодиётнинг барқарор ривожланишига салмоқли ҳисса қўшилади.**